Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych

PRAWNE UWARUNKOWANIA

PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Publikacja opracowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

PRAWNE UWARUNKOWANIA

PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Kraków 2020

PRAWNE UWARUNKOWANIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

dr Jerzy Raciborski AWF w Krakowie

Wydanie III

Opracowanie graficzne, skład: Dorota Flaga, Wydawnictwo BioDar

Wydawca
Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
ul. Meiselsa 1, 31-063 Kraków

© Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
Kraków 2020

ISBN 978-83-63313-23-4

Publikacja bezpłatna przygotowana w zakresie operacji pn. „VI Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych" w ramach Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Plan operacyjny na lata 2020-2021.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl
Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

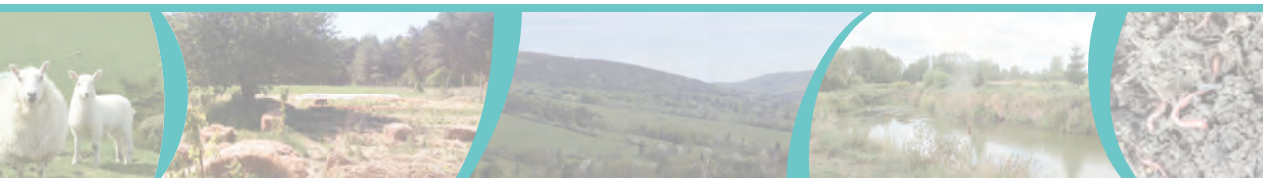

SPIS TREŚCI

Wstęp 5

I. Przedmiot działalności i forma organizacyjna agroturystycznego gospodarstwa edukacyjnego 8
1. Przedmiot działalności 8
2. Gospodarstwo edukacyjne jako uzupełnienie oferty gospodarstwa agroturystycznego 9
3. Wyspecjalizowana działalność edukacyjna niezależna od innych usług agroturystycznych 11
4. Działalność promocyjna producentów żywności 16
5. Działalność edukacyjna prowadzona przez organizacje non-profit 17

II. Obowiązki podatkowe 18
1. Dokumentowanie działalności dla celów podatkowych 18
2. Podatek dochodowy 20
3. Podatek od towarów i usług 27
4. Podatki i opłaty lokalne 29

III. Kwalifikacje zawodowe wymagane w działalności gospodarstw edukacyjnych 31
1. Kwalifikacje oświatowe (pedagogiczne) 31
2. Kwalifikacje turystyczne 34
3. Kwalifikacje w zakresie rekreacji 37

IV. Inne wymagania prawne 38
1. Wymagania budowlane 38
2. Przepisy przeciwpożarowe 39
3. Warunki sanitarne 41
4. Prawo ochrony konsumenta 46
5. Ochrona własności intelektualnej i oznaczeń gospodarstw edukacyjnych – zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi 48

Podsumowanie 50

Akty prawne 52

WSTĘP

Prowadzenie działalności edukacyjnej w gospodarstwach rolnych może odbywać się w zróżnicowanych formach wynikających w szczególności z wzajemnej relacji tradycyjnie rozumianego gospodarstwa do przypisanej mu funkcji edukacyjnej. Faktyczne ukształtowanie tej relacji wpływa na możliwość zastosowania rozwiązań prawnych, dedykowanych bądź działalności rolniczej bądź działalności gospodarczej czy wreszcie oświatowej. Gospodarstwo edukacyjne (agroturystyczne gospodarstwo edukacyjne, zagroda edukacyjna) to pojęcia które nie były dotychczas definiowane w przepisach prawa i zapewne takiej odrębnej definicji nie doczekają. Można przyjąć, że walor edukacyjny dla osób nie pochodzących ze środowiska wiejskiego, ma każdy kontakt z gospodarstwem rolnym, jednak odnieść się należy do działalności podejmowanej celowo i w pewnym stopniu wyodrębnionej.

W związku z tym omawianie w dalszej części niniejszego poradnika formalnych i prawnych obowiązków związanych z prowadzeniem przedsięwzięć edukacyjnych w gospodarstwie rolnym będzie wymagało od zainteresowanych samodzielnej analizy ich sytuacji i dobrania odpowiednich przepisów, które do tej sytuacji znajdą zastosowanie.

Określając zakres zagadnień tego poradnika przyjęto, w ślad za koncepcją prezentowaną przez Krajową Sieć Zagród Edukacyjnych, że gospodarstwem edukacyjnym (zagrodą edukacyjną) będzie takie, które działa na terenie wsi, jest prowadzone przez mieszkańca wsi i przyjmuje dzieci i młodzież w ramach programów szkolnych i aktywności pozaszkolnej realizując przynajmniej dwa spośród następujących zadań edukacyjnych:

- edukację w zakresie produkcji roślinnej,
- edukację w zakresie produkcji zwierzęcej,
- edukację w zakresie przetwórstwa płodów rolnych,
- edukację w zakresie świadomości ekologicznej i konsumenckiej,
- edukację w zakresie dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej.

Według tej koncepcji zagroda edukacyjna powinna posiadać i prezentować zwierzęta gospodarskie lub uprawy rolnicze. Powinna posiadać także warunki do prowadzenia zajęć edukacyjnych, obejmujące przynajmniej jedno zadaszone pomieszczenie do prowadzenia zajęć i toalety dla uczestników tych zajęć.

Przedstawione wyżej założenie stwarza szerokie możliwości prawne i organizacyjne, które warto odnieść do ogólniejszego pojęcia aktywności ekonomicznej mieszkańców wsi. Podstawą ustroju tradycyjnej polskiej wsi były rodzinne gospodarstwa chłopskie, realizujące szereg funkcji społecznych, w zasadzie samowystarczalne, w funkcji gospodarczej zorientowane głównie na samozaopatrzenie, w marginalnym stopniu uczestniczące w wymianie towarowej, oraz majątki ziemskie, których funkcja towarowa była pierwszorzędna. Przypomnienie to jest o tyle ważne, że ustrój ten determinował układ przestrzenny wsi, dziedzictwo materialne, metody uprawy i przetwarzania żywności i innych produktów rolnych a także stroje, zwyczaje i inne przejawy kultury niematerialnej - stanowiące wartości, których ochrona była motywem wielu rozwiązań prawnych i podatkowych obowiązujących obecnie. Trzeba o tym pamiętać przy poszukiwaniu uzasadnienia dla takiego a nie innego określenia na przykład rozmiaru czy przedmiotu działalności objętej ułatwieniami.

Obecnie pozostałości tradycyjnego ustroju wsi doprowadziły do ukształtowania zróżnicowanych form aktywności ekonomicznej mieszkańców wsi, wśród których obok rodzinnego gospodarstwa chłopskiego, którego podstawą jest produkcja rolna, a które realizuje nadal swoje funkcje społeczne, pojawiła się liczna grupa mieszkańców wsi, których z tradycyjnym układem wiąże tylko miejsce zamieszkania, niekiedy w budynkach byłych gospodarstw, często jednak w budynkach nowo wzniesionych, całkowicie oderwanych od potrzeb gospodarstwa rolnego. Znaczna grupa tych mieszkańców to osoby przyjezdne, nie związane dotychczas z nowym miejscem osiedlenia, co jest szczególnie widoczne w otoczeniu ośrodków miejskich i w regionach szczególnie atrakcyjnych turystycznie. W grupie tej występują osoby użytkujące swoje obiekty tylko okresowo a poszukujące w związku z tym możliwości ich ekonomicznego wykorzystania w pozostałym czasie. Spośród tradycyjnych gospodarstw wyłania się także grupa intensyfikująca produkcję rolną, zdecydowanie towarowa, która korzysta jednak z odrębnych niż przedsiębiorcy pozarolniczy zasad opodatkowania czy ubezpieczenia społecznego.

Na bazie dawnych majątków powstały z kolei przedsiębiorstwa rolnicze prowadzone w innych formach prawnych np. spółek, które w niewielkim stopniu różnią się od przedsiębiorstw pozarolniczych, a równocześnie wieś stała się atrakcyjnym miejscem prowadzenia działalności pozarolniczej, stąd coraz liczniejsze środowisko przedsiębiorców.

Wymienione wcześniej zadania edukacyjne gospodarstwa edukacyjnego mogą być realizowane zatem jako główna działalność gospodarstwa, w którym aktywność rolnicza lub w inny sposób powiązana z kulturą i tradycją wsi jest jej podporządkowana, ale także jako działalność dodatkowa, uzupełniająca podstawową, np. produkcyjną czy agroturystyczną. Mogą być te zadania realizowane przez osoby fizyczne, w tym rolników indywidualnych, ale w niektórych przypadkach także przez inne jednostki organizacyjne – spółki, spółdzielnie, koła gospodyń wiejskich czy stowarzyszenia. Mogą być wreszcie podejmowane przez osoby, które z wsią związane są jedynie miejscem zamieszkania, poszukują jednak dla siebie możliwości pracy czy rozwoju zainteresowań.

Celem niniejszego poradnika jest wyjaśnienie, czym różnią się poszczególne formy organizacyjne takich gospodarstw oraz wskazanie jakie przepisy i jak interpretowane mogą zostać zastosowane do każdej z tych form.

I. PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI I FORMA ORGANIZACYJNA AGROTURYSTYCZNEGO GOSPODARSTWA EDUKACYJNEGO

1. Przedmiot działalności

Podstawą ekonomiczną funkcjonowania zagród edukacyjnych może być wynagrodzenie za świadczone usługi, np. edukacyjne, gastronomiczne, związane z zakwaterowaniem lub wynajmowaniem obiektów i urządzeń, a także dochody ze sprzedaży przetworzonych i nieprzetworzonych artykułów rolnych. W niektórych przypadkach świadczenie tych usług i sprzedaż towarów korzysta ze szczególnych rozwiązań prawno-podatkowych, w pozostałych przypadkach, podlega takim regulacjom, jak każda inna działalność gospodarcza.

Osoby podejmujące prowadzenie zagrody edukacyjnej powinny zatem przyjąć, w oparciu o posiadane zasoby i zamierzone cele, pewien zakres usług czy profil towarów, które zamierzają oferować korzystającym z ich zagrody i uwzględnić związane z tym obowiązki i obciążenia w swoich planach.

Pomocna przy sprecyzowaniu rzeczywistego przedmiotu działalności gospodarczej może być Polska Klasyfikacja Działalności (PKD) – wydana na podstawie przepisów o statystyce państwowej, wykorzystywana miedzy innymi przy definiowaniu przedmiotu działalności przedsiębiorców zgłaszających się do Centralnej Ewidencji i Informacji Działalności Gospodarczej lub Krajowego Rejestru Sądowego, ale mająca zastosowanie znacznie szersze, przy opisywaniu wszelkiej aktywności ekonomicznej.

Dla przykładu podklasa:

- 01.50.Z – Uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana) uwzględnia zjawisko występowania gospodarstw rolnych prowadzących jednocześnie produkcję roślinną i zwierzęcą, bez specjalizacji produkcji w kierunku upraw rolnych czy też chowu i hodowli zwierząt.
- 55.20.Z – Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania obejmuje zapewnienie zakwaterowania w cyklu dziennym lub tygodniowym w specjalnie wydzielonych umeblowanych pokojach lub pomieszczeniach umożliwiających mieszkanie, przygotowywanie posiłków oraz spanie lub z warunkami do gotowania lub wyposażonymi kuchniami, w tym w gospodarstwach wiejskich (agroturystyka);

- 85.59.B – Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane obejmujące edukację, w której nie da się zdefiniować poziomu nauczania głównie w formie kursów;
- 90.04. Z – Działalność obiektów kulturalnych to działalność teatrów i sal koncertowych, galerii i salonów wystawienniczych, domów i ośrodków kultury, świetlic oraz pozostałych obiektów kulturalnych;
- 93.21.Z – Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki obejmuje m.in.: organizowanie różnych atrakcji rozrywkowych i rekreacyjnych, takich jak: zjazdy wodne, gry, pokazy, wystawy tematyczne i imprezy plenerowe;
- 93.29.B – Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna to np. działalność parków rekreacyjnych (bez zakwaterowania);
- 98.10.Z – Gospodarstwa domowe produkujące różnorodne wyroby na własne potrzeby – myślistwo, zbieractwo, hodowlę, budowę miejsc schronienia dla zwierząt oraz produkcję odzieży, a także innych wyrobów na własne potrzeby.

Przypisanie podejmowanej działalności do odpowiedniej podklasy PKD nie zawsze jest wymagane, budzi szereg wątpliwości, ale skłania do jednoznacznego określenia podstawowego przedmiotu aktywności.

2. Gospodarstwo edukacyjne jako uzupełnienie oferty gospodarstwa agroturystycznego

Zagroda edukacyjna może być rozszerzeniem oferty gospodarstwa agroturystycznego, już istniejącego lub rozpoczynającego działalność. W takim przypadku trzeba określić, które z usług świadczonych w gospodarstwie mogą skorzystać z ułatwień zawartych w przepisach, a które wykraczają poza te ułatwienia.

Należy przy tym przypomnieć, że agroturystyka nie jest terminem wprost używanym w podstawowych aktach prawnych, natomiast rzeczywiste ułatwienia dla niej zawarte są w kilku odrębnych ustawach, i wymagają każdorazowo interpretacji uwzględniającej indywidualną sytuację świadczącego usługi. Obejmują one w szczególności:

- wyłączenie w art. 6 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1292), zwanej dalej w skrócie Pp, *„wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych*

i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów" podobnie jak *„działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego"* czy *„wyrobu wina przez producentów będących rolnikami..."* oraz *„działalności* rolników w zakresie sprzedaży, o której mowa w art. 20 ust. 1c ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych" (tzw. sprzedaży bezpośredniej);

» zwolnienie z podatku dochodowego od osób fizycznych, na podstawie art. 21 pkt 43 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1426), zgodnie z którym dochody uzyskane z tytułu wynajmu pokoi gościnnych, w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym, osobom przebywającym na wypoczynku oraz dochody uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 5 zwolnione są z opodatkowania;

» uznanie, w art. 1a ust. 2 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. poz. 1170), że wynajmowanie turystom pokoi gościnnych w budynkach mieszkalnych znajdujących się na obszarach wiejskich przez osoby ze stałym miejscem pobytu w gminie położonej na tym terenie, jeżeli liczba pokoi przeznaczonych do wynajęcia nie przekracza 5 nie uważa się za działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy, podobnie jak sprzedaży bezpośredniej o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 Pp, co oznacza, że stawki podatku od nieruchomości związanego z tego typu działalnością pozostaną na niższym poziomie, właściwym dla wykorzystywania tych nieruchomości na cele mieszkaniowe w przypadku wynajmowania pokoi i wykorzystywania kuchni do przetwarzania żywności, lub zwolnione, jeżeli powierzchnia pomieszczeń wykorzystywana jest do produkcji rolnej.

Działalność wykraczająca poza wymienione ułatwienia będzie wymagała dostosowania do ogólnie obowiązujących przepisów, w tym przepisów dotyczących pozarolniczej działalności gospodarczej, szerzej omówionych w następnym punkcie, chyba że jej rozmiar jest niewielki, to znaczy przychody z tej działalności w żadnym miesiącu nie przekroczą połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę. Wówczas na podstawie art. 5 Pp. jako tzw. działalność nieewidencjonowana nie będzie działalnością gospodarczą. Jest to rozwiązanie odnoszące się do działalności wszelkiego rodzaju, z wyłączeniem działalności regulowanej, i zostanie jeszcze omówione w kolejnej części.

3. Wyspecjalizowana działalność edukacyjna niezależna od innych usług agroturystycznych

Prowadzenie wyspecjalizowanej działalności zarobkowej związanej z udostępnianiem gospodarstwa dla celów edukacyjnych nie korzysta z żadnych szczególnych rozwiązań prawnych, będzie zatem podlegało ogólnym przepisom o działalności gospodarczej. Chodzi w szczególności o obowiązki zawarte w przepisach Prawa przedsiębiorców a także wynikające z innych aktów prawnych, które posługują się pojęciami „działalności gospodarczej" i „przedsiębiorcy" zdefiniowanymi w Prawie przedsiębiorców.

Jak wspomniano wyżej, art. 5. Pp wprowadził pojęcie tzw. działalności nieewidencjonowanej (czasem nieprawidłowo określanej jako nierejestrowana), ograniczonej przychodem w granicach połowy minimalnego wynagrodzenia. Dotychczas, nawet dla osób prowadzących podstawową działalność w postaci gospodarstwa rolnego, wszelkie dodatkowe usługi czy świadczenia mogły być zakwalifikowane jako **„pozarolnicza działalność gospodarcza"** z wszelkimi konsekwencjami w zakresie obowiązku ewidencji lub rejestru, zmianą podstawy ubezpieczenia społecznego czy innym sposobem rozliczania podatków. Jednak obecnie przed zgłoszeniem działalności do ewidencji należy rozważyć, czy nie mieści się ona w zwolnieniach wynikających z omówionego już art. 6 Pp, lub jej rozmiar nie uzasadnia uznania za działalność nieewidencjonowaną z art. 5 Pp., ale także ustalić, czy spełnia ona kryteria definicji działalności gospodarczej, zawartej w art. 3 ustawy (Pp), zgodnie z którym działalnością gospodarczą jest działalność spełniająca łącznie cztery elementy:

1. jest zarobkowa, to znaczy podejmowana w celu uzyskania zarobku, bez względu na rzeczywisty wynik,
2. jest prowadzona we własnym imieniu, nie w ramach umowy o pracę, umowy o dzieło czy zlecenia zawartej na usługi świadczone osobiście z przedsiębiorcą lub osobą prawną,
3. jest wykonywana w sposób zorganizowany, czyli w oparciu o wcześniej zgromadzone i w tym celu przygotowane zasoby – np. sprzęt, materiały, lokale, dokumenty itp.,
4. jest wykonywana w sposób ciągły, czyli nie okazjonalnie; wykonywanie usług sezonowo, a także wówczas, gdy nikt z usług lub innej oferty nie korzysta, ale prowadzący działalność jest stale gotów do jej wykonywania, także ma charakter ciągły.

Działalność nie spełniająca jednego z tych elementów nie będzie działalnością gospodarczą, co zwalnia ją ze szczególnych obowiązków wynikających z Pp. i przepisów powołujących się na Pp, natomiast nie musi jej zwalniać z obowiązków określanych odrębnie np. w ustawach podatkowych.

Rozważanie wyspecjalizowanej działalności edukacyjnej poza przepisami o pozarolniczej działalności gospodarczej może opierać się na możliwości połączenia wspomnianych w poprzednim punkcie zwolnień z art. 6 Pp i art. 5 Pp, W szczególności ze względu na świadczenie w gospodarstwach rolnych innych (niż wynajmowanie pokoi i sprzedaż posiłków domowych) usług związanych z pobytem turystów – osób mieszkających w gospodarstwie (art. 6 ust. 1 pkt 2), ze sprzedażą bezpośrednią produktów rolnych każdemu nabywcy (art. 6 ust 1 pkt 1), oraz sprzedażą bezpośrednią żywności przetworzonej metodami innymi niż przemysłowe – rolniczym handlem detalicznym (art. 6 ust. 1 pkt 4). Uzupełnieniem tych rodzajów działalności mogą być inne usługi, bez ograniczeń co do ich rodzaju i odbiorcy (ale poza działalnością regulowaną) z których przychód nie przekroczy w żadnym miesiącu połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę (tzn. nie przekroczy w 2020 r. 1300 zł). Tym samym świadczenie usług edukacyjnych na rzecz turystów byłoby możliwe bez uzyskiwania statusu „pozarolniczej działalności gospodarczej" w rozumieniu Pp. Chociaż **pojęcie „turysty"** użyte w tym przepisie może być tłumaczone bardzo wąsko, jako osoby korzystającej z noclegu w gospodarstwie, lub nieco szerzej, jako osoby korzystającej z noclegu w odwiedzanej miejscowości lub ogólnie w ramach podróży, należy skłaniać się do wąskiej interpretacji, bowiem przepis ten kreuje wyjątek od zasady, a wyjątków nie interpretuje się rozszerzająco. Natomiast zarówno przepisy ustawy o usługach turystycznych, jak i klasyfikacje statystyczne, odróżniają „turystów" od „odwiedzających jednodniowych" to znaczy osób, które nie korzystają z noclegu w trakcie podróży turystycznej.

Na marginesie zauważyć trzeba, że w okresie epidemii koronawirusa i związanych z tym ograniczeń świadczenia usług hotelarskich, wprowadzonych przepisami Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2020 w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz.U. 2020 poz. 2132), jedynie dla określonych grup odbiorców – głównie w ramach podróży służbowych, określenie „turysta" jest wystarczająco szerokie aby objąć korzystających z noclegów bez konieczności uzyskiwania statusu przedsiębiorcy. Wymagać będzie taka usługa opłacania podatku dochodowego, o czym w dalszej części.

Jako działalność osób fizycznych

Jeżeli zakres planowanej działalności w gospodarstwie edukacyjnym uzasadnia uznanie jej za pozarolniczą działalność gospodarczą, osoby fizyczne prowadzące taką działalność podlegają obowiązkowi złożenia wniosku o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), zgodnie z przepisami ustawy o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1291). Według tej regulacji nie później niż w dniu roboczym następującym po dokonaniu wpisu, CEIDG przesyła elektronicznie odpowiednie dane do Centralnego Rejestru Podmiotów – Krajowej Ewidencji Podatników, Głównego Urzędu Statystycznego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz organów, prowadzących rejestry działalności regulowanej, niezbędne dla wpisu w rejestrze podmiotów gospodarki narodowej, zgłoszenia identyfikacyjnego albo aktualizacyjnego NIP, zgłoszenia płatnika składek albo ich zmiany w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych albo zgłoszenia oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników (o czym poniżej) oraz złożenia oświadczenia o wyborze formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych albo wniosku o zastosowanie opodatkowania w formie karty podatkowej, zgłoszenia rejestracyjnego lub aktualizacyjnego, o których mowa w przepisach o podatku od towarów i usług.

Podstawowym obciążeniem osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą jest konieczność opłacania składek ubezpieczenia społecznego (ZUS) i zdrowotnego (NFZ), określonych przepisami ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 266)* dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, oraz przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (*tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 1398*). W przypadku gospodarstw rolnych istnieje możliwość prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i pozostawania w ubezpieczeniu KRUS na warunkach określonych art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 174)*. Możliwość taka dotyczy rolników lub domowników podlegających ubezpieczeniu rolniczemu nieprzerwanie od 3 lat z mocy ustawy i w pełnym zakresie, którzy złożą w KRUS w ciągu 14 dni od rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej odpowiednie

oświadczenie, nadal prowadzą lub pracują w gospodarstwie rolnym (obejmującym obszar ponad 1 ha przeliczeniowego lub w dziale specjalnym), nie są pracownikami, emerytami lub rencistami a kwota należnego podatku dochodowego z tytułu pozarolniczej działalności za poprzedni rok nie przekracza 3 540 zł (za rok 2020).

Grupą osób zainteresowanych możliwością prowadzenia działalności edukacyjnej w oparciu o gospodarstwo rolne są także emeryci i renciści. Ich sytuacja jest o tyle odmienna, że osoba pobierająca emeryturę rolniczą nie może prowadzić gospodarstwa rolnego w rozumieniu ustawy o podatku rolnym (tzn. 1 ha fizyczny lub 1 ha przeliczeniowy) bez zawieszenia tzw. części wyrównawczej emerytury. A zatem nie będzie mogła skorzystać z przewidzianego w art. 6 Prawa przedsiębiorców zwolnienia wyłączenia spod działania przepisów tej ustawy, ale czy w związku z tym będzie uważana za przedsiębiorcę, to zależy od stopnia zorganizowania działalności. Podobnie nie może skorzystać ze zwolnienia podatkowego z art. 21 pkt 43 ustawy o podatku dochodowym – z tytułu wynajmowania przez rolnika do 5 pokoi w budynku mieszkalnym na terenie wiejskim. Może nadal korzystać z obniżonej, jak dla budynków mieszkalnych, stawki podatku od nieruchomości, bowiem obniżenie to dotyczy każdej osoby wynajmującej pokoje turystom w budynku mieszkalnym na terenie wiejskim, jeżeli wynajmujący mieszka na terenie tej samej gminy.

Jeżeli działalność będzie miała cechy działalności gospodarczej, to emeryt świadczący usługi edukacyjne i turystyczne jest zwolniony z obowiązku opłacania składek: emerytalnej, rentowej, chorobowej i wypadkowej, chyba że dobrowolnie zechce opłacać te składki. Nie jest jednak zwolniony ze składki na ubezpieczenie zdrowotne, chyba że, zgodnie z art. 82 ust. 8 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (*Dz.U. z 2020r., poz. 1398*), spełnia następujące warunki: świadczenie emerytalne lub rentowe nie przekracza miesięcznie kwoty minimalnego wynagrodzenia, a osoba ta uzyskuje dodatkowe przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej:

- w wysokości nieprzekraczającej miesięcznie 50% kwoty najniższej emerytury lub
- opłaca podatek dochodowy w formie karty podatkowej, (co dotyczyć może w szczególności wynajmowania do 12 pokoi oraz przekraczającej limit zwolnienia sprzedaży przetworzonych artykułów rolnych z własnej produkcji – także poza gospodarstwem).

Zatem w przypadku, gdy pobierane świadczenia emerytalne (łącznie) nie przekraczają minimalnego wynagrodzenia, zgłoszenie działalności gospodarczej nie spowoduje obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, jeżeli świadczenie jest wyższe, pojawi się obowiązek opłacenia składki zdrowotnej. W każdym z tych przypadków możliwe jest opodatkowania najmu kartą podatkową zgodnie z tabelą XII załącznika do ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne.

Jako działalność zarobkowa organizacji wiejskich

W przypadku, w którym gospodarstwo edukacyjne ma być prowadzone jako przedsięwzięcie zarobkowe organizacji wiejskiej, np. koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenia agroturystycznego czy ekologicznego, sprawą podstawową jest określenia statusu takiej organizacji jako przedsiębiorcy. Organizacje takie podlegają wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego – rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym *(tekst jednolity Dz. U. z 2019 r., poz. 1500)*, dalej określanej jako ustawa o KRS. Po uzyskaniu wpisu do tego rejestru, organizacja podejmująca działalność gospodarczą podlega także wpisowi do Krajowego Rejestru Gospodarczego – rejestru przedsiębiorców, na podstawie art. 50 ustawy o KRS. O tym, czy działalność organizacji staje się działalnością gospodarczą, decydują jej cechy, omówione w punktach poprzedzających.

Ponieważ będzie to działalność osoby prawnej, nie znajdują do niej zastosowania prawa i obowiązki, w tym ułatwienia, wskazane w punktach poprzedzających dla osób fizycznych. Praca wykonywana w ramach działalności gospodarczej na rzecz osoby prawnej powinna opierać się na stosunku pracy lub innym stosunku prawnym, np. umowy o świadczenie usług (o dzieło, zlecenia lub podobnej). Osoba ta może korzystać z majątku innych osób, w tym rolników, w oparciu o umowy najmu czy dzierżawy. W umowach powyższych występuje jako płatnik zaliczek na podatek dochodowy ew. składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne wobec osób, z których pracy lub majątku korzysta.

Opodatkowanie działalności gospodarczej osób prawnych w zakresie podatku dochodowego opiera się na przepisach ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych *(tekst jednolity Dz. U.*

z 2020 r., poz. 1406), ma charakter liniowy i nie będzie w dalszej części omawiane, bowiem obsługa księgowa osób prawnych z natury ma charakter profesjonalny. Przepisom o podatku dochodowym od osób prawnych nie podlegają przychody z działalności rolniczej – zdefiniowane podobnie jak omawiane niżej wyłączenia w podatku dochodowym od osób fizycznych.

4. Działalność promocyjna producentów żywności

Utrzymywanie gospodarstwa edukacyjnego może być także uzasadnione potrzebami marketingowymi producentów żywności. W takiej sytuacji efekty ekonomiczne związane mogą być ze zbywaniem produktów, zarówno artykułów rolnych nieprzetworzonych jak i przetworzonych, natomiast koszty utrzymania gospodarstwa staja się kosztami pośrednimi uzyskiwania przychodów z produkcji rolnej. Podstawą do takiego podejścia jest art. 15 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych i analogiczny przepis art. 22 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, zgodnie z którymi kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów. W obydwu przypadkach należy jednak pamiętać, że ustawodawca nie pozwala zaliczać do kosztów tzw. reprezentacji, w szczególności wydatków poniesionych na usługi gastronomiczne, zakup żywności oraz napojów, w tym alkoholowych.

W przypadku produkcji rolnej wyłączonej z opodatkowania podatkiem dochodowym nie ma potrzeby odliczania kosztów promocji, bowiem nie wpływają one na wysokość opodatkowania zryczałtowanego w podatku rolnym, nie przeszkadza to jednak w utrzymywaniu przez producentów rolnych takiej działalności promocyjnej, jaką uważają za potrzebną, w tym w formie gospodarstwa edukacyjnego.

5. Działalność edukacyjna prowadzona przez organizacje non-profit

W przypadku podjęcia i prowadzenia w agroturystycznym gospodarstwie edukacyjnym działalności, której celem nie jest zysk, w ramach działalności statutowej organizacji non-profit, realizującej w ten sposób cele związane

zachowaniem tradycji wsi, kultury lub ekologii, wychowaniem młodzieży itp. podstawowym problemem będzie znalezienie możliwości sfinansowania tej działalności.

Należy przy tym odróżnić sytuację, w której organizacja prowadzi zarobkową działalność gospodarczą, omówioną powyżej i wymagającą zarejestrowania, od sytuacji, w której osiąga ona przychody związane z pokrywaniem kosztów tej działalności lub nawet okazjonalnie osiąga dochód, ale przeznacza go w całości na swoje cele statutowe. Warto przy tym zwrócić uwagę, że działalność, która nie ma charakteru zarobkowego w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, może mieć taki charakter w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego, bardzo rygorystycznych w tym zakresie.

Finansowanie takiej działalności może dokonywać się ze składek członkowskich lub dotacji, ale także z przychodów bezpośrednio pochodzących z działalności statutowej, w tym opłat za usługi edukacyjne gospodarstwa. Znajduje to oparcie w przepisach podatkowych, np. zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych wolne od podatku są dochody podatników, których celem statutowym jest m.in. działalność naukowa, naukowo-techniczna, oświatowa, kulturalna, w ochrony środowiska – w części przeznaczonej na realizację tych celów.

Podobnie dochody jednostek organizacyjnych Ochotniczej Straży Pożarnej – w części przeznaczonej na cele statutowe (w tym zakresie jednostki te nie mają obowiązku prowadzenia dokumentacji wymaganej przez przepisy Ordynacji podatkowej), a także dochody związków zawodowych, społeczno-zawodowych organizacji rolników, izb rolniczych, izb gospodarczych, organizacji samorządu gospodarczego rzemiosła, spółdzielczych związków rewizyjnych, organizacji pracodawców i partii politycznych, działających na podstawie odrębnych ustaw – w części przeznaczonej na cele statutowe, z wyłączeniem działalności gospodarczej.

Szczególny potencjał w tej grupie podmiotów mają Koła Gospodyń Wiejskich objęte od 29 listopada 2018 r. nową regulacją ustawy o kołach gospodyń wiejskich (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 553) zgodnie z którą koła działa na rzecz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich oraz ich rodzin, a także wspiera wszechstronny rozwój terenów wiejskich, w tym rozwija kulturę ludową, w tym w szczególności kulturę lokalną i regionalną. Koła mogą prowadzić działalność zarobkową, nawet gospodarczą, a ułatwieniem jest możliwość prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów

i kosztów gdy osiągają przychody ze wskazanych w ustawie tytułów, m.in. ze sprzedaży wyrobów sztuki ludowej, w tym rękodzieła i rzemiosła ludowego i artystycznego, lub żywności regionalnej, a ubiegłoroczne przychody, wyłącznie z tych tytułów nie przekroczyły 100 000 zł. Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych zwalnia ponadto dochody kół osiągane z innej niż gospodarcza działalności, jeżeli zostaną przeznaczone na cele statutowe art.17 pkt 39a).

II. OBOWIĄZKI PODATKOWE

1. Dokumentowanie działalności dla celów podatkowych

Wszelka działalność zarobkowa wymagać będzie dokumentowania dla celów podatkowych. Dotyczy to także działalności zwolnionej z podatku, bowiem najczęściej zwolnienie to dotyczy określonej wielkości przychodów lub dochodów, a dokumentacja ma potwierdzić, że tej granicznej wartości

nie przekroczono. W przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą ustawodawca, dając możliwość wyboru sposobu opłacania podatku dochodowego, określa także różne formy ewidencjonowania przychodu – księga przychodów i rozchodów, ewidencja przychodów, a w odniesieniu do największych przedsiębiorców – księgi handlowe. W odniesieniu do osób prawnych są to co do zasady księgi handlowe, chyba że przepisy szczególne, na przykład omawiane dalej dotyczące kół gospodyń wiejskich, dopuszczają ewidencję uproszczoną.

Przepisy o podatku od towarów i usług wymagają natomiast odpowiednich deklaracji i ewidencji w zakresie tego podatku, ale co najistotniejsze dla osób zwolnionych np. jako mali podatnicy na podstawie art. 113 ust. 1, w każdym przypadku wymagają prowadzenia dziennej ewidencji sprzedaży, jeżeli podatnik nie prowadzi ewidencji w innym systemie. Będzie to zatem w praktyce dotyczyło każdej osoby, nawet zwolnionej w całości z dochodów (np. do 5 pokoi w gospodarstwie rolnym).

Na żądanie klienta (zamawiającego) osoba dostarczająca towar lub świadcząca usługi powinna wystawić odpowiednio rachunek lub fakturę. Dotyczy to także, na podstawie art. 106b ust. 3 pkt 2 ustawy o podatku od towarów i usług, podatników zwolnionych przedmiotowo lub podmiotowo, z obowiązku opłacania podatku, którzy nie mają obowiązku wystawiania faktur wszystkim nabywcom. Pojęcie podatnika wyjaśnia art. 15 ustawy, jako każdego wykonującego czynności w sposób ciągły dla celów zarobkowych, z wyjątkami m.in. osób wykonujących umowy zlecenia i umowy o dzieło na rzecz przedsiębiorców lub osób wynajmujących nieruchomości. A zatem osoby okazjonalnie dokonujące czynności lub osoby wykonujące umowy zlecenia i o dzieło na rzecz przedsiębiorców nie wystawiają faktur, ale mogą wystawić rachunek.

W każdym przypadku, wystawienia faktury lub rachunku, należy zapewnić, aby treść tego dokumentu odpowiadała rzeczywistemu przedmiotowi świadczenia, odzwierciedlała otrzymaną należność, a także naliczone podatki i potrącone przez płatnika zaliczki na podatek dochodowy i ubezpieczenie społeczne lub zdrowotne. Płatnikiem jest wspomniany wyżej przedsiębiorca korzystający z usług na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło wykonanej przez osobę nie będącą podatnikiem. W każdym przypadku należy przechowywać kopie wystawionych faktur lub rachunków do końca okresu przedawnienia zobowiązań podatkowych – najczęściej 5 lat po roku w którym dokonano czynności.

Obowiązek rejestracji przychodów z wykorzystaniem kas rejestrujących wynika z przepisów o podatku od towarów i usług. jeżeli prowadzona jest sprzedaż na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej – w tym zakresie zwolnienia okresowo określa minister właściwy do spraw finansów publicznych. Aktualnie obowiązujące rozporządzenie (Dz.U. z 2018 r. poz. 2519**)** zwalnia z rejestracji przy użyciu kasy osoby osiągające do 20 000 zł przychodu rocznie, a także osiągające przychody ze świadczenia usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych, jeżeli świadczący usługę otrzyma w całości zapłatę za wykonaną czynność za pośrednictwem poczty, banku lub spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej (odpowiednio na rachunek bankowy podatnika lub na rachunek podatnika w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, której jest członkiem), a z ewidencji i dowodów dokumentujących zapłatę jednoznacznie wynika, jakiej konkretnie czynności dotyczyła, oraz usług krótkotrwałego zakwaterowania (z wyłączeniem usług hotelarskich i turystycznych), jeżeli świadczenie tych usług w całości zostało udokumentowane fakturą. Nawet płatność bezgotówkowa (przelew, karta płatnicza) musi zostać zatem uzupełniona wyraźnym określeniem rodzaju usług.

Nowością jest możliwość korzystania w zakresie niektórych rodzajów działalności z kas rejestrujących mających postać oprogramowania (wirtualnych) m.in. w zakresie usług świadczonych przez pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe (PKWiU 55.30) – Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 maja 2020 r. w sprawie grup podatników lub rodzajów czynności, w odniesieniu do których możliwe jest używanie kas rejestrujących mających postać oprogramowania (Dz.U. z 2020 r. poz. 965).

2. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy jest podatkiem powszechnym, płaconym przez wszystkie osoby uzyskujące dochód, chyba że szczególny przepis ustawy zwalnia określone dochody z opodatkowania tym podatkiem (zasada powszechności opodatkowania). Dlatego w każdym przypadku, bez względu na przyjętą formę organizacyjną prowadzenia gospodarstwa edukacyjnego, należy sprawdzić, czy nie powstanie obowiązek opłacania tego podatku.

Podatek dochodowy

Forma opodatkowania	Dotyczy
Zwolnienie z podatku	• przychodów z działalności rolniczej, z wyjątkiem przychodów z działów specjalnych produkcji rolnej (nie dotyczy); • dochodów uzyskanych z tytułu wynajmu pokoi gościnnych, w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym, osobom przebywającym na wypoczynku oraz dochody uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 5; • przychodów, o których mowa w art. 20 ust. 1c, do kwoty 40 000 zł rocznie;
Ryczałt podatkowy	• przychodów, o których mowa w art. 20 ust. 1c ustawy o podatku dochodowym, powyżej 40 000 rocznie - 2%
Karta podatkowa	• Sprzedaży posiłków domowych w mieszkaniach; • Przewozów pasażerskich z wykorzystaniem zwierzęcej siły pociągowej; • Usług hotelarskich polegających na wynajmie pokoi gościnnych i domków turystycznych (w tym wydawana posiłków), jeżeli łączna liczba pokoi (w tym także w domkach turystycznych) nie przekracza 12;
Zasady ogólne – bez zaliczek	• okazjonalnych dochodów z różnych źródeł
Zasady ogólne z zaliczkami	• przedsiębiorców; • osób osiągających dochód z najmu i dzierżawy

Osoby fizyczne, w tym wspólnicy w spółkach cywilnych i handlowych, opłacają ten podatek na podstawie ustawy z 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. W niektórych przypadkach osoby fizyczne mogą wybrać uproszczone (zryczałtowane) formy opłacania tego podatku na podstawie ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne *(tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1905)*.

Osoby prawne, takie jak stowarzyszenia, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjne, spółdzielnie, kółka rolnicze, koła gospodyń wiejskich itp. oraz niektóre inne jednostki organizacyjne opłacają podatek dochodowy na podstawie ustawy z 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1406).

Dochodem podlegającym opodatkowaniu jest przychód pomniejszony o koszty jego uzyskania. **Przychód** to suma wszystkich pieniędzy i świadczeń w naturze uzyskanych z określonego źródła np. z pozarolniczej działalności gospodarczej, ze zbycia składników majątku, z najmu, umów o pracę, itp. Natomiast **kosztami uzyskania przychodu** są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów, a także zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów. Tylko takie koszty mogą być odliczane od przychodów i pomniejszają dochód do opodatkowania. Wymienione wyżej ustawy określają szereg szczególnych zasad liczenia przychodu i kosztów jego uzyskania, w tym rodzaje kosztów, które nie mogą być odliczane od przychodów.

Bardzo obszernym wyłączeniem z obowiązku opłacania podatku dochodowego, zarówno od osób fizycznych jak i od osób prawnych, jest działalność rolnicza polegająca na wytwarzaniu produktów roślinnych lub zwierzęcych w stanie nieprzetworzonym (naturalnym) z własnych upraw albo hodowli lub chowu, w tym również produkcja materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego oraz reprodukcyjnego, produkcja warzywnicza gruntowa, szklarniowa i pod folią, produkcja roślin ozdobnych, grzybów uprawnych i sadownicza, hodowla i produkcja materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych, produkcja zwierzęca typu przemysłowo-fermowego oraz hodowla ryb, a także działalność, w której minimalne okresy przetrzymywania zakupionych zwierząt i roślin, w trakcie których następuje ich biologiczny wzrost, wynoszą co najmniej:

- miesiąc – w przypadku roślin,
- 16 dni – w przypadku wysokointensywnego tuczu specjalizowanego gęsi lub kaczek,
- 6 tygodni – w przypadku pozostałego drobiu rzeźnego,
- 2 miesiące – w przypadku pozostałych zwierząt

– licząc od dnia nabycia.

Wyłączenie przychodów z działalności rolniczej z obowiązku opłacania podatku dochodowego wynika z faktu, że jest ona opodatkowana innym podatkiem – rolnym. Jednak wyłączenie to nie obejmuje tzw. działów specjalnych produkcji rolnej: upraw w szklarniach i ogrzewanych tunelach foliowych, upraw grzybów i ich grzybni, upraw roślin „*in vitro*", fermowej hodowli i chowu drobiu rzeźnego i nieśnego, wylęgarni drobiu, hodowli i chowu zwierząt futerkowych i laboratoryjnych, hodowli dżdżownic, hodowli entomofagów, hodowli jedwabników, prowadzenia pasiek oraz hodowli i chowu innych zwierząt poza gospodarstwem rolnym, w ilościach przekraczających normy określone w załączniku nr 2 do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, np. szklarnie powyżej 25m2, drób rzeźny powyżej 100 sztuk, nieśny 80 sztuk, krów poza gospodarstwem powyżej 5 sztuk, itp.

Szczególnym zwolnieniem jest obecnie przychód o którym mowa w art. 21 ust. 1 pkt 71a) ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych – przychody, o których mowa w art. 20 ust. 1c, do kwoty 40 000 zł rocznie, ze sprzedaży produktów nieprzekraczającej ilości, która może być zbywana w ramach rolniczego handlu detalicznego zgodnie z przepisami ustawy

z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia. W art. 20 ust 1c definiowana jest sprzedaż bezpośrednia artykułów rolnych przetworzonych metodami innymi niż przemysłowe, z surowców pochodzących przynajmniej w 50% z własnej uprawy, hodowli lub chowu, z wyłączeniem działów specjalnych produkcji rolnej oraz wyrobów akcyzowych. Ułatwienia podatkowe dla takiej produkcji uzależnione są od spełnienia dodatkowych warunków: prowadzenia sprzedaży wyłącznie w miejscu wytworzenia lub miejscach przeznaczonych do prowadzenia handlu, do przetwarzania nie zatrudnia się innych osób (z wyłączeniem usług specjalistycznych wymienionych w ustawie oraz innego rolnika, w celu prowadzenia sprzedaży na wystawach festynach i targach). Za produkty roślinne pochodzące z własnej uprawy uważa się również mąką, kasze, płatki, otręby, oleje i soki wytworzone z własnych surowców. Ustawa wymaga prowadzenia ewidencji sprzedaży bezpośredniej.

Regulacja podatkowa zbiega się w tym punkcie z regulacją art. 44a ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. z 2020 r. poz. 2021) definiującą w rolniczy handel detaliczny, i upoważniającą ministra właściwego do spraw rolnictwa do ustalenia w porozumieniu z ministrem do spraw zdrowia maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach tego rodzaju handlu. Reguluje to rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz.U. z 2016 r. poz. 2159). A ma ten zbieg istotne znaczenie ze względu na inne ograniczenie – co do zasady sprzedaży bezpośredniej żywności przetworzonej nie można prowadzić na rzecz osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej lub na rzecz osób fizycznych na potrzeby prowadzonej przez nie pozarolniczej działalności gospodarczej, ale w kolejnym przepisie ust 1ea, w ramach rolniczego handlu detalicznego dopuszcza się sprzedaż na rzecz tych podmiotów, do wysokości ilości żywności określonej w rozporządzeniu o którym mowa powyżej. Oznacza to, że zakaz zbywania na rzecz przedsiębiorców i jednostek organizacyjnych nie jest bezwzględny, a ta grupa odbiorców ma istotne znaczenie dla zagród edukacyjnych, w tym szczególnie wyróżniających się propagowaniem tradycyjnych metod przetwarzania żywności.

Dla usług świadczonych w gospodarstwach edukacyjnych podstawowe znaczenie będą miały tzw. **zasady ogólne** opodatkowania, wynikające z ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Podstawą opodatko-

wania jest dochód, a stawka opodatkowania jest progresywna i wynosi 17% w przypadku dochodu do 85 528 zł rocznie i 32% nadwyżki ponad tę kwotę. Podatek pomniejsza się o tzw. kwotę wolną (od 1360 zł przy dochodzie do 8 000 zł do 525,12 zł przy dochodzie ponad 13 000zł) co oznacza, że w praktyce dochód nawet do 8 000 zł rocznie jest wolny od podatku. Przedsiębiorcy opłacający podatek dochodowy na zasadach ogólnych mogą wybrać opodatkowanie dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej według tzw. stawki liniowej 19%, bez względu na wysokość tego dochodu. Inne ich dochody będą w takim przypadku opodatkowane według stawki progresywnej lub wynikającej z przepisów szczególnych. Podatnicy opłacający podatek według skali progresywnej mogą korzystać z tzw. ulgi prorodzinnej (odliczeń na dzieci – bardzo znaczących, bo wynoszących za 2020 r. 1112.04 za pierwsze i drogie dziecko, 2000,04 na trzecie i 2700 na czwarte i kolejne – odliczane od podatku, a nie od dochodu), co jest niedostępne dla opodatkowanych stawką liniową oraz opłacających podatek w formach zryczałtowanych.

Zryczałtowane formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych, wprowadzone ustawą z 1998 r. przewidują uproszczone zasady obliczania i opłacania tego podatku, ale nie zawsze muszą być korzystniejsze dla podatnika niż zasady ogólne. W każdym przypadku zaleca się dokonanie odpowiedniej symulacji. **Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych** to forma opodatkowania, dla której podstawą obliczenia podatku nie jest dochód (pomniejszony o koszty) a pełny przychód z prowadzonej działalności. Tym samym podatnik zwolniony jest z konieczności dokumentowania i ewidencjonowania ponoszonych kosztów. Stawki tego ryczałtu są zróżnicowane i wynoszą w uproszczeniu: 20% przychodu z wolnych zawodów, 17% z niektórych usług (np. agentów i pośredników turystycznych), 8,5% dla działalności usługowej, 5,5% dla działalności wytwórczej oraz 3,0% dla handlu i gastronomii „bezalkoholowej". Można równocześnie opłacać kilka stawek ryczałtu, prowadząc odpowiednia ewidencję.

Od niedawna 2% stawkę ryczałtu przewidziano dla sprzedaży bezpośredniej przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów rolnych o których mowa była powyżej, w związku ze zwolnieniem podatkowym. Ryczałt dotyczyć będzie zatem osób, które zamierzają przekroczyć 40 000 zł przychodu z tego tytułu.

Karta podatkowa jest zryczałtowaną formą opłacania podatku dochodowego, polegająca na wpłacaniu przez podatnika stałej kwoty podatku,

bez względu na wysokość osiąganego przychodu. Z formy tej mogą korzystać przedsiębiorcy prowadzący jeden z rodzajów działalności wymieniony w tabeli – załączniku do ustawy, w tym np. interesujące z punktu widzenie gospodarstw edukacyjnych usługi stolarskie, kołodziejskie, bednarskie, koszykarskie, gręplarskie, kilimiarskie, koronkarskie (z wyłączeniem maszynowego), młynarskie oraz przemiał i przerób zbóż w wiatrakach oraz śrutowanie zboża, zduńskie, studniarskie (bez studni głębinowych), usługi utrzymania i pielęgnacji zwierząt, w tym w zakresie zbiorowego wypasu owiec w rejonach górskich w sezonie letnim. Kartą podatkowa może być także objęty handel detaliczny żywnością, w tym owocami i warzywami, napojami, wyrobami tytoniowymi i kwiatami, niektóre usługi gastronomiczne i transportowe (taksówkowe, przewozy pasażerskie z wykorzystaniem ludzkiej i zwierzęcej siły pociągowej, transportu wodnego śródlądowego, (w tym transportu na rzece Dunajec przez flisaków pienińskich), usługi rozrywkowe (automaty zręcznościowe, karuzele i huśtawki, strzelnice, tory i miasteczka samochodowe oraz m. in. hipodrom – kuce. Dopuszcza się także opodatkowanie w tej formie sprzedaży posiłków domowych w mieszkaniach – w przypadku śniadań, obiadów i kolacji do 30 każdego rodzaju na dobę, w przypadku posiłków jednodaniowych na podstawie umowy z jednostką gastronomiczna lub turystyczną – do 100 posiłków na dobę.

Na podstawie art 23 ust 1a ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym, podatek w formie karty podatkowej mogą opłacać także osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, w tym rolnicy równocześnie prowadzący gospodarstwo rolne - na zasadach i w warunkach określonych w części XII tabeli. W szczególności rolnicy równocześnie prowadzący gospodarstwo rolne mogą osobiście, lub z udziałem członków rodziny wykonywać:

- usługi o charakterze agrotechnicznym i przewozowym, świadczone na rzecz kół łowieckich (stawka podatku od 34 do 75 zł miesięcznie – uzależniona od wielkości miejscowości),
- usługi polegające na przewozie mleka do punktów skupu, zrywce i wywózce drewna z lasu do punktów przeładunkowych oraz przewozie uczniów do szkoły (stawka podobnie od 34 do 75 zł miesięcznie),
- sprzedaż piasku, żwiru, kamieni, glinki, torfu i innych minerałów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego (stawki od 89 do 148 zł miesięcznie, do 2 osób zatrudnionych).

Nie tylko rolnicy, ale inne osoby fizyczne, mogą wykonywać także:

- usługi hotelarskie polegające na wynajmie pokoi gościnnych i domków turystycznych (w tym wydawanie posiłków), jeżeli łączna liczba pokoi (w tym także w domkach turystycznych) nie przekracza 12 – stawka podatku od 64 do 470 zł miesięcznie, przy zatrudnieniu do 2 pracowników lub pełnoletnich członków rodziny, w tym małżonka, w orzeczeniach sądów administracyjnych pojawiło się wyjaśnienie pojęcia „pokój" korzystne dla wynajmujących – zalicza się pomieszczenia możliwe do samodzielnego wynajęcia (NSA II FSK 747/15 i WSA III SA/Wa 825/10) ; natomiast w wyroku I SA/Gd 815/15 stwierdza się, ze wynajmowanie apartamentu składającego się z dwóch pomieszczeń należy uznać za wynajmowanie dwóch pokoi w rozumieniu limitu.
- usługi w zakresie wytwórczości ludowej i artystycznej tzn. działalności polegającej na wytwarzaniu wyłącznie w sposób rękodzielniczy, przy zastosowaniu obróbki maszynowej jedynie do wstępnej obróbki surowca, wyrobów zakwalifikowanych przez komisje etnograficzno-artystyczne Stowarzyszenia Twórców Ludowych, Fundacji „Cepelia" – Polska Sztuka i Rękodzieło oraz Fundacji Ochrony i Rozwoju Twórczości Ludowej, których wykaz stanowi załącznik nr 1 do ustawy; działalność w tym zakresie także może być wykonywana z udziałem członków rodziny, pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym i obejmować również sprzedaż wyrobów, ich wykonywanie z materiałów powierzonych oraz naprawę (stawki podatki wynoszą od 34 do 75 zł miesięcznie).

Zasadą, dla osób prowadzących działalność gospodarczą, jest rozliczanie podatku dochodowego w systemie zaliczek, opłacanych miesięcznie lub wyjątkowo kwartalnie, na podstawie ewidencji przychodów i kosztów, chyba że przedsiębiorca korzysta z innego sposobu opłacania podatku. Nie mają obowiązku opłacania zaliczek osoby nie będące przedsiębiorcami, chyba że wykonują umowę zlecenia lub o dzieło na rzecz osoby prawnej, innego przedsiębiorcy lub osoby wynajmującej nieruchomość, bo wówczas zaliczki od takich umów potrąci płatnik. A zatem osoby nie prowadzące działalności gospodarczej rozliczają podatek dochodowy rocznie, w oparciu o roczną deklarację, w której powinny wykazać dochody z wszelkich źródeł, chyba że dochody te zostały opodatkowane ryczałtowo lub są z podatków zwolnione.

Jednak w art. 44 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nałożono obowiązek odprowadzania zaliczek także na osoby nie będące przedsiębiorcami, jeżeli osiągają przychody z najmu lub dzierżawy. Wynajmowanie pokoi turystom nie jest jednak dochodem z najmu, tylko ze świadczenia usług hotelarskich, a zatem okazjonalne wykonanie takiej usługi, podobnie jak innych świadczeń, powinno zostać rozliczone w zeznaniu rocznym – może to na przykład dotyczyć obecnego wynajmowania pokoi w gospodarstwach agroturystycznych osobom na delegacji.

3. Podatek od towarów i usług

Podatek od towarów i usług jest podatkiem powszechnym, obciążającym odpłatną dostawę i towarów i odpłatne świadczenie usług (określane łącznie jako sprzedaż), niezależnie od tego, czy dostawa lub świadczenie nastąpiły w ramach działalności gospodarczej zgłoszonej do rejestru lub ewidencji, a nawet niezależnie od tego, czy zostały wykonane z zachowaniem warunków oraz form określonych przepisami prawa. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 106)* zrównuje z dostawą towarów i świadczeniem usług szereg świadczeń, w powszechnym rozumieniu wykraczających poza dostawy i usługi, jak np. przeniesienie praw do wartości niematerialnych, zobowiązanie się do powstrzymania od określonych czynności, użycie towarów stanowiących część przedsiębiorstwa do innych celów niż działalność gospodarcza czy nieodpłatne świadczenie usług na cele osobiste podatnika lub jego pracowników. Zgodnie z art. 15 ustawy, za podatnika uważa się osobę lub jednostkę nie mającą osobowości prawnej wykonujące działalność gospodarczą obejmującą wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody, również wówczas, gdy czynność została wykonana jednorazowo w okolicznościach wskazujących na zamiar wykonywania czynności w sposób częstotliwy. Podstawą opodatkowania jest obrót, to znaczy kwota należna z tytułu sprzedaży. Opodatkowanie w stawce podstawowej wynosi 22% (23%). Stosuje się także stawki obniżone dla określonych grup towarów i usług 7% (8%) i 5% oraz stawkę 0% przy eksporcie towarów (i zrównanej z nim dostawie wewnątrzwspólnotowej). W okresie od 1 stycznia 2011 do 31 grudnia 2018 stawki zostały podwyższone do wartości podanych w nawiasach, a odroczenie powrotu do stawek pierwotnych do końca 2021 r. przewiduje jedna z ustaw związanych z Covid-19.

Przepisy przewidują także szereg zwolnień z obowiązku opłacania podatku – przedmiotowych (ze względu na rodzaj towaru lub usługi) i podmiotowych (ze względu na osobę podatnika). Najważniejszym, ze względu na cel niniejszego poradnika, jest zwolnienie podmiotowe drobnych przedsiębiorców, to znaczy osób, u których wartość sprzedaży opodatkowanej w poprzednim roku podatkowym nie przekroczyła łącznie 200 000 złotych (art. 113 ustawy). Do wartości tej nie wlicza się sprzedaży zwolnionej z podatku w tym sprzedaży produktów rolnych i świadczenia usług rolniczych przez rolników ryczałtowych. Dla udokumentowania wielkości sprzedaży, podatnik powinien prowadzić tzw. dzienną ewidencje sprzedaży (w dowolnej formie) niezależnie od tego, czy takiej ewidencji wymaga wybrana przez niego forma opodatkowania podatkiem dochodowym.

Zwolnienia przedmiotowe, poza wspomnianym wyżej zwolnieniem rolników ryczałtowych, określają przede wszystkim przepisy art. 43 ustawy, w tym w pkt 26 i następnych wymienia usługi jednostek systemu oświaty (szkoły i uczelnie), prywatne nauczanie świadczone przez nauczycieli, nauczanie języków obcych a także inne usługi kształcenia i przekwalifikowania zawodowego (w tym świadczone przez podmioty które uzyskały akredytację i gdy są finansowane ze środków publicznych). Jednak zakres tego zwolnienia wydaje się trudny do wykorzystania w gospodarstwie edukacyjnym. Bardziej prawdopodobne wydaje się wykorzystanie zwolnienia z pkt 33 obejmującego usługi kulturalne świadczone przez indywidualnych twórców i artystów wykonawców, w rozumieniu przepisów o prawie autorskim i prawach pokrewnych, wynagradzane w formie honorariów, w tym za przekazanie lub udzielenie licencji do praw autorskich lub praw do artystycznego wykonania utworów.

Należy pamiętać, że zwolnienie z podatku oznacza w praktyce także niemożność odliczania podatku zawartego w ponoszonych kosztach działalności – zakupach towarów, opłatach za usługi obce, energię itp. Dlatego w niektórych przypadkach, gdy ponosi się znaczne koszty, w tym związane z rozpoczynaniem działalności, inwestycjami i wyposażeniem gospodarstwa, wybór opodatkowania (statusu czynnego podatnika) może być korzystny, bo większe są sumy podatku naliczonego w kosztach, niż należnego z tytułu sprzedaży własnych usług.

Zwolnienie z podatku nie oznacza zwolnienia z obowiązku prowadzenia kasy rejestrującej, o której mowa powyżej.

4. Podatki i opłaty lokalne

Podatki i opłaty lokalne pobierane są na podstawie ustawy z 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1170) i obejmują między innymi ważne z punktu widzenia działalności edukacyjnej gospodarstw agroturystycznych: podatek od nieruchomości oraz opłatę miejscową i klimatyczną.

Podatek od nieruchomości pobierany jest od powierzchni gruntów i budynków w stawkach ustalanych przez rady gmin, zróżnicowanych w zależności od sposobu wykorzystania gruntu lub budynku, oraz od wartości budowli lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (ten ostatni wynosi 2% wartości budowli rocznie). Ustawa określa maksymalne stawki, których w uchwale rady gminy nie można przekroczyć.

W przypadku gruntów wykorzystywanych na cele rolnicze lub leśne podatku nie pobiera się, bowiem podlegają one podatkowi rolnemu lub leśnemu. W przypadku gruntów wykorzystywanych na cele gospodarcze stawka maksymalna wynosi do 0,95 zł za m² rocznie, a pozostałych 0,50 zł za m². Dla budynków mieszkalnych stawka do 0,81 zł za m² rocznie, budynków związanych z działalnością gospodarczą, w tym także mieszkalnych wykorzystywanych dla działalności gospodarczej 23,90 zł za m² rocznie, natomiast w pozostałych przypadkach 8,05 zł za m². Budynki gospodarcze lub ich części położone na gruntach gospodarstw rolnych i służące wyłącznie działalności rolniczej, a także służące działalności leśnej lub rybackiej a także zajęte na prowadzenie działów specjalnych produkcji rolnej zwolnione są z podatku. Podobnie nieruchomości lub ich części zajęte na potrzeby prowadzenia przez stowarzyszenia statutowej działalności wśród dzieci i młodzieży w zakresie oświaty, wychowania, nauki i techniki, kultury fizycznej i sportu, z wyjątkiem wykorzystywanych do prowadzenia działalności gospodarczej, oraz grunty zajęte trwale na obozowiska i bazy wypoczynkowe dzieci i młodzieży.

Jak wspomniano wyżej w rozdziale I, zgodnie z art. 1a ust. 2 ustawy, za działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy nie uważa się działalności rolniczej lub leśnej, a także wynajmu turystom pokoi gościnnych w budynkach mieszkalnych znajdujących się na obszarach wiejskich przez osoby ze stałym miejscem pobytu w gminie położonej na tym terenie, jeżeli liczba pokoi przeznaczonych do wynajęcia nie przekracza 5.

Od 2017 r. za działalność gospodarczą nie uważa się także wykorzystywania pomieszczeń w których dokonuje się przetwórstwa żywności meto-

dami innymi niż przemysłowe, o którym mowa w art. 20 ust. 1c ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Jak z powyższego zestawienia widać, osoba prowadząca w gospodarstwie działalność edukacyjną lub inną pozarolniczą działalność usługową, powinna wyodrębnić nieruchomości służące tej działalności i dokonać odpowiedniego zgłoszenia podatkowego w urzędzie gminy. Jednak wyodrębnienie takie może powodować znaczne obciążenie finansowe, szczególnie ze względu na znaczną powierzchnię sal czy innych budynków przeznaczonych do przyjmowania klas szkolnych czy innych grup podobnej wielkości. Dlatego powszechne zainteresowania budzi możliwość łączenia funkcji pomieszczeń wykorzystywanych na działalność edukacyjną z inną funkcją, opodatkowaną niższą stawką niż przewidziana dla celów związanych z działalnością gospodarczą. Jednak zwolnienie z podatku, w przypadku przeznaczenia na cele działalności rolniczej, nie jest możliwe, jeżeli grunty lub budynki nie służą wyłącznie działalności rolniczej. W przypadku natomiast budynków mieszkalnych, wykorzystywanych także na cele gospodarcze, oczekuje się określenia powierzchni przeznaczonej na działalność gospodarczą w ramach powierzchni budynku. Sprawa określenia przeznaczenia budynku dla celów podatkowych jest przedmiotem licznych orzeczeń, na przykład odnoszących się do budynków letniskowych, faktycznie wykorzystywanych na cele mieszkaniowe, które według jednego z poglądów sądowych powinny być opodatkowane według stawki odpowiadającej ich klasyfikacji w ewidencji gruntów i budynków, a według innych, według faktycznego sposobu użytkowania. Nie sposób zatem przewidzieć, jak rozstrzygnięta zostanie kwestia opodatkowania innych obiektów, których rzeczywiste wykorzystanie jest inne, niż stan wykazany w ewidencji. Tym bardziej, gdy obiekty wykorzystywane są na cele edukacyjne tylko okazjonalnie, a zasadniczo pełnia inną funkcje.

Na podstawie art. 17 ustawy, na podstawie uchwały rady gminy od osób fizycznych przebywających w miejscowości dłużej niż dobę pobierana może być **opłata**:

» **miejscowa**, gdy jest to pobyt w celach turystycznych, wypoczynkowych lub szkoleniowych, a miejscowość posiada korzystne właściwości klimatyczne, walory krajobrazowe oraz warunki umożliwiające pobyt osób w tych celach potwierdzone zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów (stawka do 2,31 zł dziennie), oraz w miejscowościach znajdujących się na obszarach, którym nadano status obszaru ochro-

ny uzdrowiskowej na zasadach określonych w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1662)* stawka do 3,26 zł dziennie;

» **uzdrowiskowa** w miejscowościach znajdujących się na obszarach, którym nadano status uzdrowiska na zasadach określonych w ustawie o lecznictwie uzdrowiskowym (do 4,48 zł dziennie), także w przypadku pobytów w celach leczniczych.

III. KWALIFIKACJE ZAWODOWE WYMAGANE W DZIAŁALNOŚCI GOSPODARSTW EDUKACYJNYCH

1. Kwalifikacje oświatowe (pedagogiczne)

Przepisy regulujące oświatę są obecnie w istotny sposób przekształcane. Dotychczasowa regulacja systemu oświaty w zakresie zdefiniowanym w art. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (*tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1327*) została przeniesiona do nowej ustawy – Prawo oświatowe *(Dz. U. z 2020 r. poz.910)*, której art. 2 nie pozwala zaliczyć zagród edukacyjnych do jednostek systemu oświaty, w związku z czym nie muszą spełniać wymagań w zakresie kwalifikacji pedagogicznych określonych tą ustawą i przepisami wydanymi na jej podstawie tylko po to, aby przyjmować na swoim terenie dzieci i młodzież. Wyjątkiem omówionym poniżej, jest organizowanie wypoczynku. Natomiast bardzo prawdopodobne jest korzystanie z gospodarstw edukacyjnych w zorganizowanej formie przez przedszkola, szkoły i inne placówki i w związku z tym konieczność spełniania przez osoby organizujące takie przyjazdy i pobyty wymagań przepisów oświatowych. Art. 170 Prawa oświatowego stanowi natomiast, że działalność oświatowa nieobejmująca prowadzenia szkoły, placówki, zespołu, lub innej formy wychowania przedszkolnego może być podejmowana na zasadach określonych w przepisach Prawa przedsiębiorców, a podmiot prowadzący taką działalność powinien poinformować uczestników lub rodziców, że nie jest to szkoła.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajo-

znawstwa i turystyki (*Dz.U. z 2018 r., poz. 1055*) pozwala tym placówkom organizować dla wychowanków i uczniów, zwanych dalej „uczniami", różnorodne formy krajoznawstwa i turystyki. Między innymi w celu poznawanie kraju, jego środowiska przyrodniczego, tradycji, zabytków kultury i historii, poszerzanie wiedzy z różnych dziedzin życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego, upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży zasad ochrony środowiska naturalnego oraz umiejętności korzystania z zasobów przyrody, co w pełni odpowiada misji gospodarstw edukacyjnych.

Krajoznawstwo i turystyka może być organizowana w ramach zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych oraz pozaszkolnych, a w szczególności jako:

- wycieczki przedmiotowe – inicjowane i realizowane przez nauczycieli w celu uzupełnienia programu wychowania przedszkolnego albo programu nauczania w ramach jednego lub kilku przedmiotów,
- wycieczki krajoznawczo-turystyczne o charakterze interdyscyplinarnym, w których udział nie wymaga od uczniów przygotowania kondycyjnego i umiejętności posługiwania się specjalistycznym sprzętem, organizowane w celu nabywania wiedzy o otaczającym środowisku i umiejętności zastosowania tej wiedzy w praktyce,
- specjalistyczne wycieczki krajoznawczo-turystyczne, w których udział wymaga od uczniów przygotowania kondycyjnego, sprawnościowego i umiejętności posługiwania się specjalistycznym sprzętem, a program wycieczki przewiduje intensywną aktywność turystyczną, fizyczną lub długodystansowość na szlakach turystycznych.

Wycieczkami lub imprezami kierują wyznaczeni pracownicy pedagogiczni szkoły o kwalifikacjach odpowiednich do realizacji określonych form krajoznawstwa i turystyki. Opiekunem wycieczki lub imprezy może być nauczyciel albo inna osoba pełnoletnia, a zatem także gospodarz lub osoba z nim współpracująca. Kierowników i opiekunów zatwierdza dyrektor szkoły.

Gospodarstwa mogą jednak prowadzić **działalność w zakresie organizowania wypoczynku.** Na podstawie art. 92a do 92t ustawy o systemie oświaty, oraz wydanego na ich podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie wypoczynku dzieci i młodzieży *(Dz. U. z 2016 r. poz. 452)* w przypadku organizowania wypoczynku dzieci i młodzieży wymaga się zapewnienia bezpiecznych warunków wypoczynku i właściwej opieki wychowawczej, w szczególności zaś zatrudniania odpowiednio przygotowanej kadry pedagogicznej. O wypoczynku można mówić wówczas,

gdy okres przebywania dzieci i młodzieży poza miejscem zamieszkania bez opieki rodziców przekracza 3 dni.

Organizatorami wypoczynku mogą być szkoły i placówki, osoby prawne i fizyczne, a także jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej. Tym samym osoba fizyczna prowadząca gospodarstwo edukacyjne, po spełnieniu warunków określonych przepisami rozporządzenia, mogłaby oferować także pobyty w formie obozów czy kolonii edukacyjnych. Organizator wypoczynku, który jest równocześnie organizatorem turystyki w rozumieniu ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych, w pierwszej kolejności powinien spełnić wymagania tej ustawy, o czym mowa w dalszej części poradnika.

Wymagania szczegółowe określają między innymi, że:

- liczba uczestników wypoczynku pozostających pod opieką jednego wychowawcy nie może przekraczać 20 osób, w przypadku dzieci do lat 10 – 15 osób, natomiast w przypadku udziału dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, liczba powinna być dostosowana do potrzeb; przy czym przepisy w sprawie ogólnych warunków bezpieczeństwa i higieny mogą stanowić inaczej,
- organizator przedstawia kuratorowi oświaty, właściwemu ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania organizatora, zgłoszenia wypoczynku, zawierające jego dane, informację na temat formy wypoczynku, czasu trwania wypoczynku i liczby uczestników wypoczynku, kwalifikacji pracowników pedagogicznych lub wolontariuszy i kierownika wypoczynku, programu pracy, rodzaju zakwaterowania, miejsca wypoczynku i opieki medycznej podczas wypoczynku; informacje o pomieszczeniach obiektu, wraz z opinią właściwej miejscowo komendy powiatowej (miejskiej) Państwowej Straży Pożarnej lub protokołem okresowej kontroli w zakresie spełnienia przez obiekt wymagań przeciwpożarowych,
- obiekt albo teren, w którym ma być zorganizowany wypoczynek, musi spełniać wymogi dotyczące bezpieczeństwa, ochrony przeciwpożarowej, warunków higieniczno-sanitarnych oraz ochrony środowiska, a w przypadku organizacji wypoczynku z udziałem dzieci i młodzieży niepełnosprawnej - obiekt musi być ponadto dostosowany do potrzeb wynikających z rodzaju i stopnia niepełnosprawności uczestników wypoczynku,
- żywienie uczestników wypoczynku powinno odbywać się zgodnie z zasadami higieny oraz racjonalnego żywienia określonymi w odrębnych przepisach.

Kierować wypoczynkiem może nauczyciel lub inny pracownik dydaktyczny lub wychowawczy z trzyletnim stażem, który odbył przeszkolenie dla kierowników placówek wypoczynku. Wychowawcami natomiast mogą być po odbyciu odpowiedniego przeszkolenia nauczyciele, studenci szkół wyższych kierunków i specjalności, których program obejmuje przygotowanie pedagogiczne, słuchacze kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów językowych, a także osoby posiadające zaświadczenia o ukończeniu kursu dla wychowawców kolonijnych, instruktorzy harcerscy, przodownicy turystyki kwalifikowanej oraz instruktorzy Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, a także trenerzy i instruktorzy sportowi.

Na podstawie zgłoszeń organizatorów wypoczynku prowadzi się „bazę wypoczynku" – system teleinformatyczny ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, w której kuratorzy umieszczają dane zgłoszone przez organizatorów, i z której informacje mogą uzyskiwać inne służby i organy nadzorujące wypoczynek dzieci i młodzieży.

2. Kwalifikacje turystyczne

Od 1 lipca 2018 roku obowiązuje ustawa o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 548), określająca wymagania związane między innymi z działalnością organizatorów turystyki, oferujących we własnym imieniu imprezy turystyczne, natomiast wykonywanie zadań przewodników turystycznych oraz wymagania w zakresie usług hotelarskich są regulowane pozostawionymi w mocy przepisami dotychczasowej ustawy o usługach turystycznych, która nosi obecnie tytuł ustawy o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 238). Wymagania te mogą mieć znaczenie w gospodarstwach edukacyjnych, bowiem oferowanie kilku usług np. za wspólną cenę może oznaczać organizowanie imprez turystycznych.

Organizowanie imprez turystycznych wymaga uzyskania przez przedsiębiorcę wpisu do rejestru działalności regulowanej (zwanego dalej "wpisem"). Wpisu takiego dokonuje marszałek województwa, jeżeli przedsiębiorca oświadczy, że spełnia warunki prowadzenia działalności oraz przedstawi odpowiednią umowę gwarancji lub ubezpieczenia, albo rachunek powierniczy, dzięki czemu pieniądze wpłacane przez klientów(podróżnych) zostaną zwrócone w razie niewykonania umowy, nawet gdyby przedsiębiorca okazał się niewypłacalny. Dodatkowo organizatorzy turystyki, a także pod-

mioty ułatwiające nabywanie usług turystycznych (nowe pojęcie, związane z przekazywaniem sobie danych klientów) powinni prowadzić ewidencję zawieranych umów z klientami i odprowadzać składki na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny. Dla imprez w kraju składki wynoszą 0 zł, ale obowiązek ewidencji i deklaracji pozostaje. Przedsiębiorcą w rozumieniu nowych przepisów jest nie tylko przedsiębiorca zdefiniowany w ustawie Prawo przedsiębiorców, ale szerzej każdy kto będzie uważany za przedsiębiorcę według kodeksu cywilnego, a nawet każda osoba organizujące imprezy turystyczne odpłatnie. Jest to znacząca zmiana, powodująca między innymi możliwość uznania za organizatora turystyki np. gospodarstwa agroturystycznego a ogólnie wszystkich wyłączonych spod obowiązków Prawa przedsiębiorców z art. 5 i 6 tej ustawy.

Zmieniło się pojęcie imprezy turystycznej. Dotychczas impreza turystyczna obejmowała co najmniej dwie usługi turystyczne tworzące jednolity program i objęte wspólną ceną, jeżeli jedną z usług był nocleg lub trwały ponad 24 godziny albo, jeżeli program przewidywał, zmianę miejsca pobytu. Jednak dotychczas nie zawsze oferowanie usług złożonych, obejmujących kilka połączonych świadczeń (np. zakwaterowanie, wyżywienie, usługi rekreacyjne itp.) wymagało uzyskiwania wpisu. Na przykład, w przypadku świadczenia wszystkich usług związanych z pobytem turysty (w tym zakwaterowaniem) w obrębie jednego obiektu uznawano, że jest to pojedyncza usługa hotelarska, na którą nie trzeba uzyskiwać wpisu do rejestru organizatorów. Dotyczyło to zwykle różnego rodzaju wczasów i pobytów wypoczynkowych, w ramach których łączy się zakwaterowanie, wyżywienie i pewne atrakcje oferowane przez pensjonat, kemping czy inny obiekt, a zatem także edukacyjne gospodarstwo agroturystyczne.

Obecna definicja jest węższa o tyle, że nie uznaje się za imprezy turystyczne tzw. mini pakietów, to znaczy łączenia usług które trwają mniej niż 24 godziny, jeżeli nie obejmują noclegu. To dobra wiadomość dla gospodarstw edukacyjnych, bowiem większość usług świadczą one w formie jednodniowej.

Równocześnie jednak definicja imprezy turystycznej w nowych przepisach została znacznie poszerzona, między innymi o:

- usługi nabywane w jednym punkcie sprzedaży i wybrane, zanim podróżny zgodził się dokonać zapłaty,
- oferowane lub sprzedawane po cenie obejmującej wszystkie usługi lub po cenie całkowitej,

- reklamowane lub sprzedawane przy użyciu określenia „impreza turystyczna" lub podobnego,
- łączone po zawarciu umowy, na podstawie której podróżny został uprawniony do dokonania wyboru spośród różnych rodzajów usług turystycznych,
- nabywane od odrębnych przedsiębiorców turystycznych za pośrednictwem powiązanych procesów rezerwacji *online*, podczas których przedsiębiorca turystyczny, z którym zawarta została pierwsza umowa, przekazuje innemu przedsiębiorcy turystycznemu lub przedsiębiorcom turystycznym: imię i nazwisko podróżnego, adres poczty elektronicznej oraz szczegóły płatności, a umowa z tym innym przedsiębiorcą turystycznym lub przedsiębiorcami turystycznymi zostanie zawarta najpóźniej 24 godziny po potwierdzeniu rezerwacji pierwszej usługi turystycznej.

Usługi turystyczne łączone są na potrzeby jednej podróży spośród takich rodzajów jak zakwaterowanie, przewóz osób, wynajmowanie pojazdów silnikowych oraz inne usługi świadczone podróżnym, stanowiące znaczącą część podróży, które nie są integralną częścią wcześniej wymienionych. W praktyce może zatem dojść do sytuacji, w której reklamowanie pobytu w gospodarstwie edukacyjnym ze względu na realizowane tam warsztaty, będzie uważane za imprezę turystyczną, w przypadku łączenia tego z zakwaterowaniem.

Czy takie sytuacje mogą w nowych przepisach zostać ocenione jako imprezy wykaże jedynie wnikliwa analiza poszczególnych przypadków.

Przepisy o usługach turystycznych stawiają także wymagania, co do kwalifikacji osób świadczących **usługi górskich przewodników turystycznych.** Szczególnie warunki uzyskiwania uprawnień przez tych przewodników turystycznych mogą okazać się pewnego rodzaju barierą w oferowaniu usług osobom korzystającym z usług turystycznych na wsi. Innym niż górski, przewodnikiem turystycznym może być osoba posiadająca wykształcenie średnie, nie karana. A przewodnik turystyczny, to osoba zawodowo oprowadzająca turystów lub odwiedzających po wybranych obszarach, miejscowościach lub obiektach (art. 7 pkt. 3). Dlatego osoba, która chciałaby uczynić sobie z oprowadzania turystów po terenach górskich stałe źródło utrzymania, powinna uzyskać stosowne uprawnienia (ukończyć kurs, zdać egzamin przed komisją powołaną przez marszałka województwa i przeprowadzić wymagane badania lekarskie). Zwykle jednak oprowadzanie po najbliższej miejscowości nie będzie wymagać uzyskania uprawnień.

3. Kwalifikacje w zakresie rekreacji

Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 1133)* uchyliła wcześniejsze przepisy związane z organizowaniem rekreacji i wymaganiami kwalifikacyjnymi dla instruktorów rekreacji, czy osób prowadzących zorganizowane zajęcia rekreacyjne.

Tym samym zapewnienie odpowiednich kwalifikacji w przypadku organizowania np. jazd konnych, pływania łódką czy innych form rekreacji pozostawiono przedsiębiorcom i innym osobom, które zajęcia takie organizują. Powinny one wykazać, że posiadają odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie, aby organizować takie zajęcia, szczególnie w przypadku, gdy w trakcie tych zajęć dojdzie do nieszczęśliwego wypadku.

Potwierdzeniem kwalifikacji mogą stać się zatem inne dokumenty, niż dotychczasowe „państwowe" legitymacje instruktorów rekreacji np. dokumenty wydawane przez stowarzyszenia, związki sportowe, akademie wychowania fizycznego. Dokumenty wydawane w latach poprzednich zachowują oczywiście wartość w tym znaczeniu, że nadal potwierdzają nabyte uprzednio kwalifikacje. Zajęcia mogą prowadzić także osoby posiadające uprawnienia instruktorów sportu czy trenerów, utrzymane w mocy ustawą o sporcie, jakkolwiek głównym zadaniem tych osób jest przygotowywanie do współzawodnictwa organizowanego przez polskie związki sportowe.

W przypadku organizowania zajęć na wodzie, na przykład w gospodarstwie rybackim, zastosowanie znajdą także zasady bezpieczeństwa wynikające z ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 1863)* w tym szczególnie art. 37a., zgodnie z którym prowadzenie statków przeznaczonych do uprawiania sportu lub rekreacji – określane jako „uprawianie turystyki wodnej" wymaga posiadania odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa. Obowiązek ten dotyczy statków o napędzie żaglowym, mechanicznym, ale także innym, w tym łodzi wiosłowych. Na statkach większych wymagane jest dodatkowo posiadanie dokumentu kwalifikacyjnego (tzw. patentu). Od 1 stycznia 2012 r. dodatkowe obowiązki w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa na wodzie wprowadzają przepisy ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (*tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 350*).

IV. INNE WYMAGANIA PRAWNE

1. Wymagania budowlane

Obiekty (budynki mieszkalne i usługowe), w których świadczone są jakiekolwiek usługi (w tym usługi edukacyjne i agroturystyczne) powinny spełniać wymagania wynikające z ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r , poz. 350)*. Nie jest to związane ze statusem użytkownika jako przedsiębiorcy, a dotyczy każdego, także osób prywatnych czy rolników nie będących przedsiębiorcami.

Szczegółowe warunki związane ze sposobem wykorzystania obiektu określa rozporządzenie Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (*tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. poz. 1065)*.

Podstawowym wymaganiem dla każdego obiektu budowlanego jest posiadanie decyzji pozwalającej na budowę lub użytkowanie obiektu. Jeżeli obiekt zmienia przeznaczenie np. z gospodarskiego na usługowy – turystyczny czy edukacyjny, potrzebna jest decyzja o zmianie sposobu użytkowania obiektu. Decyzje te wydaje się po zatwierdzeniu projektu budowy lub przebudowy obiektu, chyba że do zmiany sposobu użytkowania nie jest potrzebna żadna przebudowa, bo obiekt spełnia wymagania rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. W budynkach starszych decyzje tego rodzaju często się już nie zachowały, a uzyskanie nowych nie jest możliwe, bowiem zmieniły się wymagania warunków technicznych. W takim przypadku, dla tzw. innych obiektów w których świadczone są usługi hotelarskie, dopuszcza się zastąpienie tych decyzji opinią o bezpieczeństwie użytkowania budynku wystawioną przez rzeczoznawcę budowlanego.

W przypadku gospodarstw edukacyjnych należy przyjąć, że powinny one dysponować pomieszczeniem przeznaczonym na czasowy pobyt ludzi (od 2 do 4 godzin) lub nawet na stały pobyt ludzi (ponad 4 godziny dziennie). Wymagania dla takich pomieszczeń dotyczą miedzy innymi ich oświetlenia, wymaganej wysokości czy dojścia. W gospodarstwie edukacyjnym powinno znajdować się także pomieszczenie higieniczno-sanitarne spełniające wymagania w zakresie kubatury, wyposażenia, wentylacji i wykończenia powierzchni podłóg i ścian umożliwiającego ich zmywanie. Jeżeli oferta gospodarstwa obejmuje dłuższe pobyty lub organizacje wypoczynku dzieci i młodzieży, zakres wymagań będzie odpowiednio szerszy.

Spełnienie wymagań jest sprawdzane przy wydawaniu pozwoleń na budowę, odbiorach a także w przypadku badaniu wniosku o organizację wypoczynku dzieci i młodzieży. Natomiast w odniesieniu do tzw. innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie, w tym do pokoi gościnnych, spełnienie wymagań może zostać sprawdzone w wyniku kontroli dokonywanej przez wójta lub marszałka województwa (na podstawie ustawy o usługach turystycznych), a także przez organy nadzoru budowlanego. Organ kontrolujący może wówczas wezwać do przedstawienia dokumentów potwierdzających legalność budynku z punktu widzenia prawa budowlanego. Przedstawienia dokumentów tego rodzaju może obecnie wymagać także organ prowadzący ewidencję innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie.

Właściciel lub zarządca jest obowiązany prowadzić dla każdego budynku książkę obiektu budowlanego, stanowiącą dokument przeznaczony do zapisów dotyczących przeprowadzanych badań i kontroli stanu technicznego, remontów i przebudowy, w okresie użytkowania obiektu budowlanego. Obowiązek prowadzenia książki nie dotyczy właścicieli lub zarządców budynków indywidualnego budownictwa jednorodzinnego, zagrodowego, letniskowego. Zatem książka taka nie będzie wymagana od gospodarzy wynajmujących pokoje w budynku mieszkalnym jednorodzinnym lub zagrodowym, będzie natomiast wymagana w budynkach wielorodzinnych oraz w budynkach wzniesionych na cele usługowe lub na te cele adaptowanych.

2. Przepisy przeciwpożarowe

Budynki w tym budynki mieszkalne i usługowe, inne obiekty budowlane, a także tereny np. takie jak pola biwakowe czy tereny rekreacyjne, określane w przepisach przeciwpożarowych jako „obiekty", powinny być projektowane, użytkowane i utrzymywane w sposób zabezpieczający przed powstaniem pożaru. Szczegółową podstawę dla wymagań w tym zakresie stwarza między innymi Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów *(Dz. U. Nr 109, poz. 719)* wydane na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 961)*, które uzupełnia wymienione wyżej przepisy budowlane.

Wymagania przeciwpożarowe są zróżnicowane, w zależności od tego, czy w budynku może przebywać więcej niż 50 osób, czy przewiduje się przeby-

wanie w nich ludzi o ograniczonej zdolności poruszania się, a także czy są to hotele, sanatoria, lokale handlowo-usługowe i inne podobne, w których przebywają osoby słabo znające rozkład budynku. Najmniejsze wymagania stawiane są budynkom mieszkalnym jednorodzinnym. Przy podejmowaniu w budynku jednorodzinnym działalności usługowej należy zatem rozważyć, czy nie będzie konieczne spełnienie także wymagań szczególnych dla tego rodzaju działalności.

Wybrane wymagania przeciwpożarowe obejmują zatem:

- użytkowanie elektrycznych urządzeń ogrzewczych, punktów świetlnych instalacji elektrycznych, a także pojazdów mechanicznych i maszyn rolniczych w sposób zabezpieczający podłoże przed zapaleniem,
- zakaz uniemożliwiania lub ograniczania dostępu do urządzeń przeciwpożarowych, wyjść ewakuacyjnych i wyłączników i tablic rozdzielczych prądu elektrycznego oraz głównych zaworów gazu, w tym ustawianie na klatkach schodowych jakichkolwiek przedmiotów utrudniających ewakuację,
- nakaz przygotowania instrukcji pożarowych oraz ich umieszczenia w miejscach widocznych wraz z wykazem telefonów alarmowych oraz oznakowania dróg ewakuacyjnych i głównych zaworów i wyłączników,
- składowanie opału (węgla, drewna), paliwa i materiałów łatwopalnych (np. słomy) w sposób bezpieczny,
- zachowanie dostępu do obiektu na wypadek działania ratowniczego, nienaruszenia wymaganej potrzebami ochrony przeciwpożarowej minimalnej odległości od obiektów sąsiednich,
- nakaz składowania produktów roślinnych w sposób uniemożliwiający ich samozapalenie, w tym, w razie konieczności składowania produktów niedosuszonych, okresowe sprawdzanie ich temperatury,
- w pomieszczeniach spełniających funkcje hotelowe okiennice lub kraty powinny otwierać się od wewnątrz; warunek, ten dotyczy co najmniej jednego okna w każdym z pomieszczeń,
- nakaz umieszczenia w łatwo dostępnym, widocznym miejscu przynajmniej jednej gaśnicy o masie środka gaśniczego 2 kg (lub 2 litry) na każde 300 m^2 powierzchni, odpowiednio konserwowanej (przeglądaną corocznie), jeżeli przepisy nie określają wyższych norm,
- zakaz wypalania słomy i pozostałości roślinnych na polach,
- nakaz korzystania z usług kominiarskich: dla palenisk opalanych paliwem stałym – co najmniej 4 razy w roku, dla palenisk opalanych pali-

wem płynnym i gazowym – co najmniej dwa razy w roku, od palenisk zakładów zbiorowego żywienia i usług gastronomicznych – co najmniej raz w miesiącu, jeżeli przepisy miejscowe nie stanowią inaczej,

» obowiązek zabezpieczenia przed możliwością zapalenia lub zwęglenia palnych elementów konstrukcji i wystroju wnętrz budynku, przez które lub obok których przechodzą przewody ogrzewcze, wentylacyjne, dymowe lub spalinowe.

Spełnienie wymagań przeciwpożarowych w obiektach, w których świadczone są usługi hotelarskie (noclegowe) a także w obiektach, w których organizowany jest wypoczynek dzieci i młodzieży dokumentuje się opinią powiatowego komendanta Państwowej Straży Pożarnej. W innych obiektach przestrzeganie wymagań jest obowiązkiem gospodarza obiektu, który ponosi odpowiedzialność za szkody spowodowane nieprzestrzeganiem tych wymagań.

3. Warunki sanitarne

Warunki sanitarne wymagane od prowadzących gospodarstwa edukacyjne wynikać mogą pośrednio z przepisów o bezpieczeństwie i higienie w placówkach oświatowych, z przepisów dotyczących produkcji, a także przetwarzania i dystrybucji żywności i organizacji żywienia, a także w pewnym zakresie, z przepisów określających warunki zakwaterowania.

Jak wyżej wspomniano, gospodarstwa edukacyjne nie są placówkami oświatowymi, ale przepisy dotyczące higieny w tych placówkach można uznać za podstawę wymagań sanitarnych związanych z organizacją działalności edukacyjnej takiego gospodarstwa. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach *(t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1604*) wprowadza m.in. wymóg zapewnienia w pomieszczeniach sanitarno-higienicznych ciepłej i zimnej wody bieżącej oraz środków higieny osobistej oraz utrzymywania urządzeń sanitarnohigienicznych w czystości i pełnej sprawności technicznej. W pomieszczeniach szkoły i placówki zapewnia się właściwe oświetlenie, wentylację i ogrzewanie. Sprzęty, z których korzystają osoby pozostające pod opieką szkoły lub placówki, dostosowuje się do wymagań ergonomii. Pomieszczenia, w których odbywają się zajęcia, wietrzy się w czasie każdej przerwy, a w razie potrzeby także w czasie zajęć. W pomieszczeniach, w których odbywają się zajęcia, zapewnia się temperaturę co najmniej 18°C.

Wymagania związane z produkcją, przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu żywności opierają się na wymaganiach **dobrej praktyki rolniczej, produkcyjnej i higienicznej**, co oznacza, że ustawodawca nie określa szczegółowo wymagań, co do wyposażenia gospodarstw, zakładów i pomieszczeń ani nie określa stosowanych procedur, oczekuje natomiast od każdego przedsiębiorcy i rolnika, że tak zorganizuje swoją działalność, aby wyeliminować zagrożenia dla bezpieczeństwa żywności i żywienia.

Prowadzenie działalności gastronomicznej wymaga spełnienia szeregu wymogów określonych ustawą z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (*tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 2021*) oraz działających bezpośrednio aktów prawa europejskiego (rozporządzeń), między innymi:

- rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd do Spraw Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w sprawie bezpieczeństwa żywności *(Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1),*
- rozporządzenia (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych *(Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 34, str. 319)*.

W miejsce dawnych przepisów szczegółowych obowiązują zatem wprost przepisy załącznika II do rozporządzenia 852/2004. Rozdział 3 tego załącznika określa wymagania dla między innymi dla pomieszczeń używanych głównie jako prywatne domy mieszkalne, ale gdzie regularnie przygotowuje się żywność w celu wprowadzania do obrotu. Ogólnie wymaga się, aby pomieszczenia te, na tyle, na ile jest to rozsądnie praktykowane, były tak usytuowane, zaprojektowane i skonstruowane oraz utrzymywane w czystości i dobrym stanie i kondycji technicznej, aby uniknąć ryzyka zanieczyszczenia, w szczególności przez zwierzęta i szkodniki.

W szczególności natomiast **pomieszczenia** te powinny spełniać następujące wymagania:

- muszą być dostępne odpowiednie urządzenia, aby utrzymać właściwą higienę personelu (włącznie ze sprzętem do higienicznego mycia i suszenia rąk, higienicznymi urządzeniami sanitarnymi i przebieralniami);

- powierzchnie w kontakcie z żywnością muszą być w dobrym stanie, łatwe do czyszczenia i, w miarę potrzeby, dezynfekcji. Będzie to wymagać stosowania gładkich, zmywalnych, odpornych na korozję i nietoksycznych materiałów, chyba że przedsiębiorstwa sektora spożywczego mogą zapewnić właściwe organy, że inne użyte materiały są odpowiednie;
- należy zapewnić warunki do czyszczenia i, w miarę potrzeby, dezynfekcji narzędzi do pracy i sprzętu;
- w przypadku gdy czyszczone są środki spożywcze, należy ustanowić odpowiednie zasady, aby dokonywać tego w sposób higieniczny;
- należy zapewnić odpowiednią ilość gorącej i/lub zimnej wody pitnej;
- należy zapewnić odpowiednie warunki dla higienicznego składowania i usuwania niebezpiecznych i/lub niejadalnych substancji i odpadów (zarówno płynnych, jak i stałych);
- należy zapewnić odpowiednie warunki dla utrzymywania i monitorowania właściwych warunków termicznych żywności;
- środki spożywcze muszą być tak umieszczone, aby unikać ryzyka zanieczyszczenia.

Zakłady wprowadzające żywność do obrotu podlegają, na podstawie art. 63 ustawy o bezpieczeństwie żywności, obowiązkowi zgłoszenia do odpowiedniego rejestru i zatwierdzenia przez państwowego powiatowego inspektora sanitarnego. Jednak w odniesieniu do m.in. gospodarstw agroturystycznych nie wymaga się zatwierdzenia, a jedynie zgłoszenia do rejestru zakładów wprowadzających żywność do obrotu.

Ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia nie stosuje się do środków spożywczych produkowanych, przetwarzanych i przechowywanych w gospodarstwie domowym na potrzeby własne oraz do własnego spożycia w tym gospodarstwie, oraz do osób zbierających indywidualnie grzyby rosnące w warunkach naturalnych, objęte wykazem określonym na podstawie ustawy.

Odrębny system stanowią regulacje dotyczące jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych określone przepisami ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych *(tekst jednolity Dz. U. z 2019 r., poz. 2178)*. Celem tych przepisów jest eliminowanie z rynku artykułów fałszowanych lub nie spełniających wymagań jakościowych, co pośrednio ma znaczenie dla ich wartości zdrowotnej. Spod przepisów tej ustawy wyłączono sprzedaż artykułów rolno-spożywczych dokonywaną przez ich producentów w gospodarstwie bezpośrednio konsumentom (z wyłączeniem wyrobów winiarskich).

Poza przepisami o bezpieczeństwie żywności i żywienia znajduje się także regulacja żywności pochodzenia zwierzęcego wynikająca z ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 1753)*, oraz przepisów rozporządzenia (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego *(Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 55; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 14)*, i rozporządzenia (WE) nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi *(Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 206; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 75)*. Przepisy te stanowią podstawę dla wydania Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2015 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (*Dz. U. 2015, poz. 1703*).

Należy zwrócić uwagę, że sprzedaż bezpośrednia, określona w powyższych przepisach, nie obejmuje przygotowywania posiłków z własnych produktów rolnych. Dlatego w gospodarstwie łączącym te rodzaje działalności należy zadbać o ewidencjonowanie produktów własnych wykorzystanych do przygotowywania posiłków dla gości, aby zapewnić kontrolę jakości użytych produktów.

Szczególna sytuacja wiąże się z wymaganiami dla przetwarzania produktów w ramach rolniczego handlu detalicznego. W jego ramach dąży się do maksymalnego skracania łańcucha dostaw (sprzedaż bezpośrednio konsumentowi, wyjątkowo pośrednictwo innego rolnika oferującego także własne produkty) zachowuje się nadzór Inspekcji Sanitarnej i Inspekcji Weterynaryjnej, wymaga dokumentowania ilości zbywanej żywności oraz właściwego informowania nabywcy o osobie producenta, adresie produkcji i ew. weterynaryjnym numerze identyfikacyjnym. Podmioty prowadzące rolniczy handel detaliczny nie wymagają zatwierdzenia Inspekcji Sanitarnej, a jedynie zgłoszenia, podobnie jak żywienie w warunkach gospodarstw agroturystycznych i szereg innych, w tym, od 1 stycznia 2019, podmioty działające na rynku spożywczym przygotowujące żywność w pomieszczeniach używanych głównie jako prywatne domy mieszkalne, ale gdzie regularnie przygotowuje się żywność w celu wprowadzenia do obrotu, o których mowa w rozdziale III załącznika II do rozporządzenia nr 852/2004.

Jednak analiza przepisów o bezpieczeństwie żywności i przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych prowadzić może do wniosku, że korzystanie przez producenta przetworzonej żywności z możliwości jej zbywania na rzecz przedsiębiorców i jednostek organizacyjnych, nawet w granicach limitów wyznaczonych rozporządzeniem Ministra Rolnictwa, wykracza poza rolniczy handel detaliczny i będzie wymagało zatwierdzenia, chyba że znajdzie zastosowanie wspomniana wyżej zmiana o prywatnych domach mieszkalnych.

Wymagania sanitarne dla **zakwaterowania** w podstawowych obiektach, (niekategoryzowanych) wynikają z załącznika nr 7 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie *(tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 2166)*. Zgodnie z tymi wymaganiami należy zapewnić:

- łazienkę (węzeł higieniczno-sanitarny) jedną na nie więcej niż 15 osób, wyposażoną w natrysk lub wannę z zabezpieczeniem antypoślizgowym, umywalkę z blatem lub półką i wieszakiem na ręcznik, WC, lustro z górnym lub bocznym oświetleniem, uniwersalne gniazdko elektryczne z osłoną, pojemnik na śmieci (niepalny lub trudnopalny), dozownik do płynnego mydła i ręczniki papierowe, należy także zapewnić zimną i ciepłą wodą przez całą dobę (ciepła – minimum dwie godziny rano i dwie godziny wieczorem),
- w wynajmowanych pokojach powierzchnia mieszkalna nie może być mniejsza niż 6 m^2 w pokojach 1- i 2-osobowy, a w większych dodatkowo 2 m^2 na każdą następną osobę,
- pokoje powinny być odpowiednio umeblowane – łóżko jednoosobowe nie mniejsze niż 80 x 190 cm a dwuosobowe niż 120 x 190 cm zaopatrzone w pościel (kołdra lub dwa koce z poszwą, poduszka z poszewką, prześcieradło); przy każdym łóżku należy zapewnić nocny stolik lub półkę, dodatkowo w pokoju stół lub stolik, krzesło lub taboret (1 na osobę, lecz nie mniej niż 2 na pokój) lub ławę, wieszak na odzież oraz półka lub stelaż na rzeczy osobiste, a także kosz na śmieci niepalny lub trudnopalny, jeżeli pokój nie ma własnej łazienki, w której taki kosz się znajduje,
- pokoje powinny być oświetlone – minimum jednym punktem świetlnym o mocy 60 W, wyposażone w zasłony okienne zaciemniające,
- należy zapewnić także ogrzewanie w całym obiekcie, chyba że pokoje wynajmowane są jedynie w sezonie letnim.

4. Prawo ochrony konsumenta

Osoby świadczące usługi w gospodarstwach rolnych nie są z punktu widzenia wielu przepisów, w tym szczególnie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, uważane za przedsiębiorców. Będą jednak tak traktowane z punktu widzenia kodeksu cywilnego, który nie przewiduje szczególnego wyłączenia spod swoich regulacji osób, które wykonują działalność usługową równocześnie z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Tym samym w przypadku zawierania umów z osobami fizycznymi, nie prowadzącymi działalności gospodarczej (konsumentami), gospodarze będą traktowani tak jak przedsiębiorcy. Oznacza to dla nich wyższy stopień odpowiedzialności i obowiązek wyższej staranności przy zawieraniu i wykonywaniu umów.

Podstawowe instrumenty chroniące konsumentów we wszystkich branżach, to eliminowanie z obrotu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. **Praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów**, zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jednolity *Dz. U. z 2020 r., poz. 1076*), to między innymi naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe czy czyny nieuczciwej konkurencji. O nieuczciwych praktykach rynkowych mówi ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym *(tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz. 2070)*, podkreślająca szczególnie działania wprowadzające konsumentów w błąd.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dysponuje bardzo skuteczną sankcją administracyjną, bowiem gdy zgodnie z art. 106 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, uznaje naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej i pełnej informacji za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów wydaje decyzję nakazującą zaprzestania tej praktyki (określając dodatkowo środki usunięcia skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, np. przez publikacje odpowiednich oświadczeń), może także wymierzyć karę pieniężną do 10% rocznych przychodów przedsiębiorcy. Niewykonanie decyzji Prezesa UOKiK może spowodować nałożenie na przedsiębiorcę kary pieniężnej w wysokości do 10 000 euro za każdy dzień zwłoki (art. 107). Ukarane mogą zostać także osoby kierujące działalnością przedsiębiorcy, odpowiedzialne za nie-wykonanie decyzji (art. 108).

Ustawa z 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz.U. z 2020 poz. 287) w art. 8 określa obowiązki wszystkich przedsiębiorców w zakresie minimalnej treści umowy z konsumentami (znajdzie zatem zastosowanie przy

umowach zawieranych z indywidualnymi gośćmi, a raczej nie ze szkołami czy innymi grupami zorganizowanymi). Zgodnie z tym przepisem w umowie należy określić główne cechy świadczenia, dane identyfikacyjne przedsiębiorcy, łączną cenę ew. sposób jej obliczenia, sposób i termin spełnienia świadczenia, tryb reklamacji, przewidzianą prawem odpowiedzialność za spełnienie świadczenia. Jednak wymagań tych nie stosuje się do drobnych codziennych umów, które są natychmiast wykonywane – a zatem na przykład do osób przybywających bezpośrednio z wizytą do zagrody edukacyjnej.

Pojęcie **niedozwolonych postanowień wzorców umownych** zdefiniowano w art. 385[1] § 1 k.c. – niedozwolone postanowienie umowne to *„postanowienie nie uzgodnione z konsumentem indywidualnie, jeżeli kształtuje jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy”*. O uznaniu klauzuli za niedozwoloną decyduje Prezes UOKiK a zainteresowany przedsiębiorca może odwołać się do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Rejestr prowadzony przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na stronie www.uokik.gov.pl ujawnia klauzule dotychczas uznane za niedozwolone.

Poza regulacjami ogólnymi, można wskazać także specyficzne dla niektórych usług, np. turystycznych. W ustawie o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych w sposób szczególny opisano obowiązek informowania klientów, przewidując m.in. minimum treści informacji, które należy przekazać klientowi przed (na standardowych drukach) i po zawarciu umowy, informacje o posiadanym przez organizatora zabezpieczeniu finansowym i sposobie ubiegania się o wypłatę środków z tego zabezpieczenia, minimum treści umów zawieranych przez organizatorów turystyki z podróżnymi (klientami). W obiektach hotelarskich wymaga się podania do publicznej wiadomości, poprzez umieszczenie w widocznym miejscu: nazwy oraz siedziby lub imienia i nazwiska a także adresu przedsiębiorcy świadczącego usługi w obiekcie, określenia rodzaju i kategorii obiektu, informacje o podstawowych usługach wraz z podstawowymi cenami, informacji o przystosowaniu obiektu do potrzeb osób niepełno-sprawnych.

W praktyce gospodarsw edukacyjnych przepisy powyższe mogą mieć znaczenie przy określaniu postanowień regulaminów wiążących osoby korzystające z usług gospodarstwa, formułowaniu oferty czy zawieraniu umów. Warto przy tym zwrócić uwagę, że potencjalnie podstawowym klientem gospodarstw edukacyjnych, mogą być szkoły i przedszkola, uznawane za podróżnych, a zatem przez przepisy ustawy o imprezach turystycznych chronione są tak jak podróżny konsument – osoba fizyczna.

5. Ochrona własności intelektualnej i oznaczeń gospodarstw edukacyjnych – zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi

Gospodarstwa edukacyjne to niejednokrotnie oryginalne koncepcje zarówno w zakresie proponowanego programu, jak i wystroju, wytwarzanych przedmiotów czy elementów programu – tekstów, melodii, strojów. Oryginalność ta pozwala uzyskać przewagę nad innymi propozycjami, kierowanymi np. do szkół czy przedszkoli. Pojawia się pytanie, w jakim stopniu gospodarz może ochronić swój dorobek przed nieuprawnionym naśladownictwem. Niestety ani ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 123) ani ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 286)* nie dają podstawy do ochrony samej koncepcji, sposobu zorganizowania czy nawet nazwy gospodarstwa. {Prawo autorskie wyraźnie stanowi że nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania. Chronione są natomiast, jako utwory, „przejawy działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalone w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia". Zatem w praktyce gospodarstwa mogą powstawać utwory, także wyróżniające gospodarstwo, jednak cały jego projekt wymaga innych instrumentów.

Instrumentem takim może być znak towarowy – zarejestrowane w Urzędzie Patentowym oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów (usług) jednego przedsiębiorstwa od towarów (usług) innego przedsiębiorstwa. Doświadczenie administracyjne i organizacyjne związane z działalnością gospodarstwa mogą być uznane, w świetle przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, jako tzw. *know-how*, czyli rodzaj chronionej tajemnicy przedsiębiorstwa, której nie wolno pozyskiwać w niedozwolony sposób. Podobnie chronić można receptury, sposoby wykonywania przedmiotów czy przetwarzania żywności, jeżeli nie są chronione patentami.

Usługi gospodarstw edukacyjnych nie podlegają urzędowej certyfikacji, a ich wykonywanie, jak wyżej wykazano, nie opiera się na obowiązku uzyskiwania zezwoleń czy szczególnej rejestracji. Jednak wykonywanie działalności edukacyjnej w takich gospodarstwach będzie bardziej wiarygodne, jeżeli zaufany podmiot poświadczy, że prezentowane w gospodarstwie wartości kultury wsi są autentyczne, a usługi są wykonywane w sposób pozwalający osiągnąć zamierzony efekt dydaktyczny i wychowawczy wobec

młodzieży odwiedzającej to gospodarstwo. Poświadczenie takie może przybrać dowolną formę, np. rekomendacji.

Pewna ochronę prawną można uzyskać wykorzystując w tym celu wspólny znak towarowy gwarancyjny, o którym mowa w art. 137 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej. Zgodnie z tą regulacją organizacji posiadającej osobowość prawną, która sama nie używa znaku towarowego, może być udzielone prawo ochronne na znak przeznaczony do używania przez przedsiębiorców stosujących się do zasad ustalonych w regulaminie znaku przyjętym przez uprawnioną organizację i podlegających w tym zakresie jej kontroli (wspólny znak towarowy gwarancyjny).

Inaczej niż przy zwykłym znaku towarowym, uprawniony z prawa ochronnego na wspólny znak towarowy gwarancyjny nie może odmówić, bez ważnych powodów, prawa używania znaku przedsiębiorcom, którzy spełniają kryteria określone we wspomnianym wyżej regulaminie. W chwili obecnej znaku takiego nie rejestrowano, a jego ewentualne wykorzystanie uzależnione będzie od rzeczywistych potrzeb przedsiębiorców prowadzących gospodarstwa edukacyjne.

Jednak instrumentu ochrony własności intelektualnej mogą być skierowane nie tylko na ochronę dorobku gospodarza, ale także w pewnym stopniu przeciwko niemu – jeżeli w swojej działalności korzysta on z dorobku innych osób. Dotyczy to w szczególności odtwarzania cudzych utworów przy okazji prezentacji, ilustrowania wystaw czy udostępniania programów radiowych i telewizyjnych. W każdym przypadku zarobkowe wykorzystanie cudzych utworów będzie wymagało potwierdzenia prawa w postaci np. licencji, lub wniesienia odpowiednich opłat na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, działających na podstawie ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz.U. z 2018 r. poz. 1293).

Szczególnym zagadnieniem w tym obszarze, jest wnoszenie opłat z tytułu korzystania z odbiorników radiowych i telewizyjnych. Zagadnienie to jest powszechne w gospodarstwach oferujących noclegi, ale ma także znaczenie dla pozostałych. Należy oddzielić opłatę audiowizualna (abonament TV) od opłat na rzecz organizacji zarządzających zbiorowo prawami autorskimi. Te ostatnie nie mogą domagać się opłat z tytułu udostępniania programu telewizyjnego w sytuacji, w której gospodarze nie odnoszą z tego tytułu korzyści bowiem jeden z przepisów definiujących tzw. dozwolony użytek własny praw autorskich stanowi: „Posiadacze urządzeń

służących do odbioru programu radiowego lub telewizyjnego mogą za ich pomocą odbierać nadawane utwory, choćby urządzenia te były umieszczone w miejscu ogólnie dostępnym, jeżeli nie łączy się z tym osiąganie korzyści majątkowych".

Istotne jest także odróżnienie udostępniania programu od udostępniania urządzenia. Samo udostępnienie telewizora gościowi nie stanowi eksploatacji cudzych utworów. W obiektach zakwaterowania problem dotyczyć może tzw. reemisji, tzn. rozsyłania sygnału telewizyjnego za pomocą instalacji wewnętrznej. Gdy odbiorniki udostępniane gościom korzystają z niezależnych anten, nie można gospodarzowi przypisać udziału w rozpowszechnianiu utworów.

PODSUMOWANIE

Przedstawione powyżej regulacje prawne, które mogą mieć związek z prowadzeniem gospodarstwa edukacyjnego wskazują, że gospodarstwo to ani nie podlega szczególnym obowiązkom, ani nie korzysta ze szczególnych ułatwień czy przywilejów. Jest traktowane przez ustawodawcę jak każda inna działalność, gospodarcza lub społeczna.

Zaproponowane formy organizacyjne, połączone z przyjętym w konkretnym gospodarstwie zakresem usług, stanowiących podstawę jego przychodów, wyznaczają jednak pewien zakres obowiązków osób lub jednostek prowadzących takie gospodarstwa.

I tak podjęcie działania w gospodarstwie agroturystycznym, które funkcją edukacyjną uzupełnia jedynie swoją ofertę, nie wymagałoby spełnienia zbyt wielu formalności, gdyby działalność edukacyjna dotyczyła jedynie turystów, tzn. osób korzystających w tym gospodarstwie, lub przynajmniej w tej miejscowości, z noclegów. Natomiast w przypadku przyjmowania odwiedzających jednodniowych w sposób zorganizowany i ciągły, taka działalność może zostać uznana za dodatkową pozarolniczą działalność gospodarczą, powodującą nie tylko skutki podatkowe, ale także obowiązek zgłoszenia do CEIDG oraz rozstrzygnięcia o możliwości pozostania w KRUS.

Tworzenie gospodarstwa edukacyjnego jako wyspecjalizowanej działalności, prowadzonej zarobkowo, w sposób zorganizowany i ciągły, w ramach której usługi edukacyjne są podstawą oferty adresowanej do wszystkich, w tym szczególnie do odwiedzających jednodniowych, wy-

magać będzie, jak się wydaje, zgłoszenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Zgłoszenie takie otwiera dodatkowo możliwość organizowania i oferowania zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży, co nie wydaje się możliwe do pogodzenia ze statusem omówionego wyżej gospodarstwa agroturystycznego. Zorganizowany charakter działalności edukacyjnej będzie wymagał dostosowania gospodarstwa w minimalnym przynajmniej stopniu do potrzeb korzystających z usług edukacyjnych – w zakresie pomieszczeń do zajęć edukacyjnych i sanitariatów. Jednak nie wydaje się możliwe, aby przedsięwzięcie takie mogło być rentowne bez poszerzenia oferty o świadczenie wyżywienia lub sprzedaż przetworzonej i nieprzetworzonej żywności, co powoduje dodatkowe obowiązki związane z wymaganiami sanitarnymi. Podobnie, jeżeli działalność taka prowadzona byłaby nie przez osobę fizyczną, a przez organizację działającą na wsi, w celu zarobkowym.

Działalność promocyjna producentów żywności w formie gospodarstwa edukacyjnego, w ramach którego nie pobiera się opłat za świadczone usługi edukacyjne, nie wymaga żadnych zmian w ich statusie prawnopodatkowym i nie powoduje obowiązku dokonywania zgłoszeń czy rejestracji, chyba, że w ramach tej działalności oferowane byłyby posiłki lub żywność przetworzona, która nie należy do podstawowej działalności producenta. Natomiast funkcja edukacyjna gospodarstwa wymaga także zapewnienia warunków lokalowych i sanitarnych dla przyjmowania dzieci i młodzieży.

Prowadzenie gospodarstwa edukacyjnego przez organizację non-profit, w celu niezarobkowym, zwalnia z konieczności dokonywania zgłoszeń czy wpisów do rejestrów, nie zwalnia natomiast z obowiązku zapewnienia warunków lokalowych i sanitarnych dla przyjmowania dzieci i młodzieży. Organizacje takie mogą być także organizatorami wypoczynku dzieci i młodzieży w prowadzonych przez siebie gospodarstwach edukacyjnych. Jako jedyne nie będą podlegały szczególnym obowiązkom związanym z ochroną konsumenta.

Bez względu na formę organizacyjno-prawną, wszyscy przyjmujący dzieci i młodzież w gospodarstwach edukacyjnych powinni spełnić warunki budowlane, przeciwpożarowe i sanitarne odpowiadające zakresowi proponowanych usług. W podobnym zakresie powinni spełnić wymagania kwalifikacyjne przy organizowaniu zajęć edukacyjnych, turystycznych czy rekreacyjnych. Wybór formy organizacyjnej, w tym nawet działalność niezarobkowa, nie zmienia bowiem zakresu tych obowiązków.

AKTY PRAWNE

Ustawa z dnia 6marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców *(t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1292)*.

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. *Dz. U. z 2020 r., poz. 1426*).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (*tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. , poz. 1170*).

Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2020 w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz.U. 2020 poz. 2132).

Ustawa o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy *(t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1291*).

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. , poz. 266)*.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (*tekst jednolity Dz. U. z 2020r. , poz. 1398*).

Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. , poz. 174)*.

Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym *(tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. , poz. 1500)*.

Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. , poz. 1406)*.

Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1905)*.

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 106)*.

Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas rejestrujących (Dz.U. z 2018 r. poz. 2519).

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych *(tekst jednolity Dz. U. z 2020r., poz. 1662)*.

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (*tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1327)*.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (*Dz.U. z 2018 r., poz. 1055*).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie wypoczynku dzieci i młodzieży *(Dz. U. z 2016 r. poz. 452)*.

Ustawa o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (*Dz.U. z 2019 r., poz.548*).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych *(tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. poz. 238)*.

Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie *(Dz. U. z 2020 r., poz. 1133)*.

Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 1863)*.

Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 350)*.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 1333)*.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (*tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. poz. 1065)*.

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 961)*.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów *(Dz. U. Nr 109, poz. 719)*.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach *(Dz. U. z 2020 Nr 6, poz. 1604*).

Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (*tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. , poz. 2021*).

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz.U. z 2016 r. poz. 2159).

Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd do Spraw Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w sprawie bezpieczeństwa żywności *(Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1)*.

Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych *(Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 34, str. 319)*.

Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych *(tekst jednolity Dz. U. z 2019 r., poz. 2178)*.

Ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego *(tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. Nr poz. 1753)*.

Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego *(Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 55)*.

Rozporządzenie (WE) nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi *(Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 206)*.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (*Dz. U. 2015, poz. 1703*).

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie *(tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 2166)*.

Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (*tekst jednolity Dz. U. z 2020r., poz. 1076*).

Ustawa z dnia 30 maja 2014 r, o prawach konsumenta (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 287).

Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (*tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz. 2070)*.

Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej *(tekst jednolity Dz. U. z 2020r., poz. 286)*.

Pakiet materiałów do samokształcenia Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych 2020 obejmuje:

1. **Wprowadzenie do zagadnień edukacji w gospodarstwie rolnym**
2. **Koncepcja i funkcjonowanie Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych**
3. **Prawne uwarunkowania prowadzenia działalności edukacyjnej w gospodarstwach rolnych**
4. **Edukacja w zagrodach edukacyjnych w kontekście dokumentów programowych wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego**
5. **Praktyczne zastosowanie psychologii rozwojowej w zagrodach edukacyjnych**
6. **Podstawy metodyki zajęć organizowanych w warunkach gospodarstwa wiejskiego**
7. **Ścieżka miodu. Twórcze wykorzystanie zasobów gospodarstwa rolnego do celów edukacyjnych**
8. **Ścieżka jajka. Twórcze wykorzystanie zasobów gospodarstwa rolnego do celów edukacyjnych**
9. **Edukacyjne scenariusze permakultury w ogrodzie jadalnym**
10. **Agrobioróżnorodność i gospodarka w obiegu zamkniętym**
11. **Nasiona z własnego ogródka: edukacja i praktyka**
12. **Produkt lokalny w ofercie zagród edukacyjnych**

ISBN 978-83-63313-23-4

CDR

www.zagrodaedukacyjna.pl

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
ul. Meiselsa 1, 31-063 Kraków, tel. 12 424 05 23 (13),
fax: 12 424 05 05, mail: drow.krakow@cdr.gov.pl